

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜLTECİLERE ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARININ
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR:İSTANBUL ÖRNEĞİ

GÖKBERK KAÇANER

Tez Danışmanı

Prof.Dr. ABULFAZ SÜLEYMANOV

İstanbul, 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜLTECİLERE ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARININ
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR:İSTANBUL ÖRNEĞİ

GÖKBERK KAÇANER

Tez Danışmanı

Prof.Dr. ABULFAZ SÜLEYMANOV

İstanbul-2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 164205008
Öğrenci Adı Soyadı : Gökberk KAÇANER

“Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Karşılaştıkları Sorunlar: İstanbul Örneği” isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 20.05.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Abdulhakim BEKİ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Prof.Dr. Abulfaz SÜLEYMANOV
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Cihan ERTAN
(Düzce Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Dünyanın çeşitli ülkeleri kitlesel göç hareketleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye bu göç hareketleri ile karşı karşıya kalan ülkelerin başında gelmektedir. Göç hareketleri nedeniyle Türkiye’de her geçen gün mülteci sorunu artmakta ve belirsizliğini korumaktadır. Mülteci alanında çalışan en önemli mesleklerden biriside sosyal hizmet mesleğidir. Bu çalışma ile mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma hayatında karşılaştıkları sorunları meydana çıkarmak ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çözüm önerileri geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik bilgilerini ölçmek amacıyla 4 soru, mesleklerine yönelik 14 soru toplamda 18 soru sorulmuştur.

Bu araştırma taşıdığı amaç ve araştırma sorularının ortaya çıkarılması üzerine izlemiş olduğu plana göre bir nitel araştırmadır. Araştırmanın evreni İstanbul ilinde kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarından oluşmaktadır. Bu kapsamda 10 sosyal hizmet uzmanı ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunlar arasında görev ve sorumluluklarında belirsizlikler, çalıştıkları kurumlarda hizmet içi eğitimlerin olmaması, kurumlar arası işbirliği zayıf olması, hukuki düzenlemelerde eksiklikler ve tercüman sayısının yetersiz olması yer almaktadır. Belirtilen sorunlarla ilgili ek düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Uzmanı, Problem Çözme Becerileri

ABSTRACT

Migration is one of the most important issues of today. Various of the worldcountries face with mass migration movements. Turkey is one of the countries facing the movement of these migrations. Refugee problem is increasing with each passing day due to the migration movement in Turkey and uncertainty remains. One of the most important occupations working in the refugee field is social work profession. With this study, the perception of social workers working with refugees and problems encountered in working life and suggestions for solutionsdevelopment is aimed.

The aim of this study is to examine the problems faced by social workers working in the field of refugees in Istanbul.

In this research, 4 questions were prepared to measure socio-demographic information of social workers by preparing a semi-structured interview form, 14 questions were asked about in their professions and totaly 18 questions were asked.

This research is a qualitative research according to the plan it has followed upon revealing the purpose and research questions it carries. The population of the research consists of social workers working in public institutions and non-governmental organizations in Istanbul. In this context, in-depth interviews were conducted with 10 social workers and data were collected.

According to the results of the study, the problems faced by social workers working with refugees are the uncertainties in their duties and responsibilities, the lack of in-service training in the institutions they work in, the weakness of the cooperation among the institutions, the deficiencies in the legal regulations and the insufficient number of interpreters. Additional arrangements are needed for the problems mentioned.

Worlds: Refugee, Social service, Social Worker, Problem Solving Skills,

TEŞEKKÜR

Bu tez çalıőmasının gerçekleőmesi için yüksek lisans yapmama vesile olan baőtla aileme, çalışmada her daim katkılarını eksik etmeyen Sayın Prof. Dr. Abulfez Söleymenov'a araştırma verilerinin toplanması sürecinde katkı sağlayan sosyal hizmet uzmanlarına ve bu çalışma için emeği geçen çalışma arkadaőtlarım olmak üzere herkese çok teőtakkr ederim.

BEYAN FORMU

Yüksek Lisans tezi olarak Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Karşılaştıkları Sorunlar: İstanbul Örneği başlıklı çalışma tamamen tarafımca yapılmıştır. Çalışma sürecinde etik kurallara uyduğumu, elde edilen tüm bulgu ve verileri kaynakça kısmında belirttiğimi beyan ederim.

20/05/2019

Gökberk KAÇANER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
Araştırmanın Önemi.....	2
Araştırmanın Amacı.....	3
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Tanımlar	4
1.1.1. Göç ve Göçmen	4
1.1.2 Mülteci	5
1.1.3. Sığınmacı	6
1.1.4 Geçici Koruma Düzenlemesi.....	6
1.1.5.Yabancı Misafir Kişiler	7
1.1.6. Vatansız Kişiler	7
1.2. Suriye Savaşının Değerlendirilmesi ve Türkiye'nin Göç Politikası	8
1.3.Mültecilere Yönelik Veriler	9
1.4. Suriye'den Gelen Göç Hareketinin İstanbul'a Etkisi.....	13
1.5. Yerel Halkın Suriyeli Mültecilere Yönelik Algısı	15
1.6. Birleşmiş Milletlerin Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi)16	
1.7. 1967 New York Protokolü	17
1.8. Türkiye'de Yaşayan Mültecilerin Hakları.....	17
1.9.Sosyal Hizmetin Tanımı	18
1.10.Sosyal Hizmetin Amaçları	20
1.11. Türkiye'de Sosyal Hizmet	22
1.12. Sosyal Hizmet Uzmanı	23
1.12.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Görev ve Rollerini	23
1.13. Mültecilerle Sosyal Hizmet.....	25

1.13.1.Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Planlı Müdahale Süreci	26
2. GEREÇ VE YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırmanın Modeli	28
2.2. Araştırmanın Problemi	28
2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	29
2.4. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri	30
2.5. Veri Toplama Süreci	30
2.6. Verilerin Analizi	30
2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	31
2.8. Araştırmanın Hipotezleri	31
3.BULGULAR	32
3.1.Demografik Bulgular	32
3.2.Mültecilerle Çalışma.....	33
3.2.1.İhtiyaç Analizi	34
3.2.2. Hukuksal Mevzuat	36
3.2.3. İşbirliği	38
3.2.4. Hizmet İçi Eğitim.....	39
3.3.Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yaşadığı Sorunlar	40
3.4.Mesleki Tükenmişlik.....	42
3.5.Mültecilerin Yaşadığı Sorunlar	43
3.5.1. Temel İhtiyaçlar	44
3.5.2. Sağlığa Erişim Sorunu	45
3.5.3. Dil Sorunu.....	46
3.5.4. Ekonomik Sorunlar	48
3.5.5. Eğitim Sorunları.....	49
3.5.6. Kimlik Sorunları	51
3.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Türkiye’de Yaşanan Mülteci Krizi Hakkındaki Düşünceleri	52
4. TARTIŞMA.....	54
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
KAYNAKLAR.....	59
EKLER	66
Ek 1: Veri Toplama Aracı (Görüşme Formu).....	66
Ek 2: Etik Kurulu Onayı	68
Ek 3: Kurum İzini.....	69

Ek 4: Özgeçmiş Formu 71

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler (GİGM,2019).....	9
Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (GİGM, 2019).....	11
Tablo 3: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımları (GİGM, 2019).....	13
Tablo 4: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Demografik Bilgileri.....	32

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
BM	: Birleşmiş Milletler
SHU	: Sosyal Hizmet Uzmanı
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
SHUDER	: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
LGBT	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Transgender
AİDS	: Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu
NASW	: Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KYK	: Kredi Yurtlar Kurumu

GİRİŞ

Günümüz dünyasında savaş ve iç çatışmalar gibi sebeplerle ortaya çıkan zorunlu göç hareketleri, sosyal ve mekânsal olarak toplumlarda yeni sorunları beraberinde getirmektedir. Bu süreçte insanlar ülkelerinde yaşadıkları zorlukların yanı sıra göç etme sürecinde ve gittikleri ülkelerde birçok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar (Süleymanov, 2018:521). Bu bağlamda göç ile birlikte asıl önemli olan sorun insanların psiko-sosyal ve kültürel açıdan yaşadıkları olumsuzluklardır. Nitekim göç sonrasında insanların gittikleri ülkelerde farklı kültürde insanlarla yaşamak zorunda kalması, yeni sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu sorunların başında ise insanların gittikleri ülkelerde ayrımcılığa uğramaları, kamu kurum ve kuruluşlarına erişimlerindeki zorluklar, kimlik ve vatandaşlık hakları ile ilgili sorunlar, sosyal, ekonomik belirsizlikler yer almaktadır (Apak, 2014).

1980'lerden sonra dünyada gerçekleşen nüfus hareketlerine baktığımızda Türkiye'nin transit göç yolları üzerinde bulunması, jeopolitik konumu ve sosyokültürel yapısından dolayı göç alan bir ülke olduğu görülmektedir. Son olarak da Türkiye Suriye'de 2011 yılında patlak veren iç savaş sonucu büyük bir kitlesel göç hareketine maruz kalmış, uyguladığı Açık Kapı Politikası çerçevesinde ülkeye giriş yapan Suriyelilere geçici koruma statüsü vermiş, acil ihtiyaçları ve sağlık hizmetlerinden faydalanmaları sağlanmıştır. (Erder, 2015).

Bugün Türkiye'de geçici koruma statüsünde bulunan yaklaşık 4 milyon Suriyeli vatandaşın başta barınma ve temel ihtiyaçlara ilişkin sorunlar olmak üzere, sosyal ve kültürel adaptasyon sorunları, eğitim konusundaki sorunlar ve sağlık hususundaki sorunları bulunmaktadır. Yaşanılan bu sorunların bireylerin üzerindeki etkilerini azaltmak için çaba sarf edecek meslek gruplarından biri de sosyal hizmet mesleğidir. Çünkü sosyal hizmet müdahalesi göçün nedenleri ve sonuçlarını da gündeme alarak göç sonrasında ortaya çıkan sorunlara çözümler üretebilmektedir (Akkaş, 2015). Göçmenler sosyal hizmetlere gereksinim duymakta ve doğrudan ya da dolaylı uygulamalarla bu hizmetlerden yararlanmaktadırlar (Duyan vd. 2008: 177). Göçmen ve mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mesleğin destekleyici ve önleyici tüm dinamiklerini harekete geçirmek yoluyla, sosyal hizmet mesleğinin yetki alanına giren tüm alanlarda sorun odaklı çalışmak ve diğer meslek grupları ile işbirliği yaparak mültecilere destek

sağlamaları gerekmektedir. Zira göç eden insanların sosyal uyumu esnasında hatalı sosyal hizmet müdahale yöntemleri yeni sosyal politika gereksinimlerine ve farklı problemlere sebep olabilir (Tunç, 2015). Bu nedenle mültecilerle¹ çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sorun çözme konusunda yeterli ve yetkin olmaları, iş doyumlarının ve hizmet kalitelerinin artırılması, müracaatçılara etkili ve verimli hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi, meslek elemanı veya müracaatçının yaşayabileceği mağduriyetlerin ortadan kaldırılabilmesi ya da en aza indirgenebilmesi adına büyük önem arz etmektedir. (Artan ve d. 2018, 1107)

Mültecilerle çalışırken sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları dil sorunu, gerekli mevzuat ve yönetmeliğin olmaması veya eksik olması, her geçen gün mülteci sayısının artması, kurumlar arasında işbirliğinin yetersiz olması sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Öte yandan Türkiye’de göç alanında sosyal hizmet uygulamalarının çok yeni olması nedeniyle yönetmelik ve uygulamalarda ortaya çıkan bir dizi sorunlar mesleğin icrasını zorlaştırmaktadır. Bu araştırmada göç ve mülteci alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştığı sorunlar incelenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Sosyal hizmet uzmanları birey ve toplumun refah seviyesini artırmak ve bu refahın devamlılığını sağlama görevi doğrultusunda kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, iş birliği oluşturarak dezavantajlı kişilere doğru sosyal hizmet müdahaleleri ile ulaşabilmektedir. Sosyal hizmet disiplini mülteci sorunu gibi çok çeşitli sıkıntılar meydana çıkartan duruma karşın yapacağı sosyal hizmet müdahaleleri çok etkili olabilmektedir.

Bu araştırmada mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunlar farklı değişkenlikler çerçevesinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırmada toplanan bilgiler sosyal hizmet disiplininin bakış açısıyla değerlendirilmesi mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma hayatında ki sosyal hizmet müdahale yöntemlerini geliştirebilmesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir. Mülteci alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, alanda faaliyet gösteren kuruluşlar ve sosyal hizmet

¹ Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yasal statüsü “Geçici Koruma Altındaki Yabancı” olarak geçmektedir. Türkiye’de mülteci olmak için bireysel başvuruda bulunmadıkları sürece “sığınmacı/mülteci” statüsü kitle halinde gelen Suriyelilere verilmemektedir. Bu çalışmada Suriyeliler için “mülteci” kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

bölümü akademisyenleri için bilgi kaynağı oluşturacak olması araştırmayı anlamlı hale getiren önemli faktörlerdir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı mülteci alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Araştırmanın bir diğer amacı sosyal hizmet uzmanlarının alanda karşılaştıkları güçlükleri ortaya koyarak, yaşanan güçlüklerle ilişkin gereksinimlerini anlamak ve çözüm önerileri sunmaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır:

- Sosyal hizmet uzmanları mültecilerle çalışırken ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
- Mültecilerin yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Sosyal hizmet uzmanları mültecilerin yaşadığı sorunları nasıl ele almaktadır?
- Sosyal hizmet uzmanlarının Türkiye’de yaşanan mülteci krizi hakkında görüşleri ve çözüm önerileri nelerdir?

Bu çerçevede çalışmanın birinci bölümünde göç ile ilgili temel kavramlar, mültecilere yönelik istatistiki veriler, Türkiye’de yaşanan mülteci krizi ve İstanbul’un durumu, uluslararası sözleşmeler, sosyal hizmet mesleğinin tanımı, amaçları ve sosyal hizmet uygulamalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Gereç ve yöntem konusunun ele alındığı ikinci bölümde ise araştırmanın modeli, araştırmanın problemi, araştırmanın evreni, veri toplama süreci, veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın hipotezlerine yer verilmiştir. Bulguların ele alındığı üçüncü bölümde ise mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin analizi yer almıştır. Tartışma ve Sonuç bölümünde ise elde edilen bulguların detaylı değerlendirilmesi yapılarak, araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda önerilere yer verilmiştir

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Tanımlar

1.1.1. Göç ve Göçmen

Ülkelerin politika ve ekonomik yapılarının sürekli değişmesi göç tanımlarının değişmesine ve göç ile ilgili yeni tanımların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Göç ile ilgili tanımları incelediğimizde; bireyler ekonomik, politik, etnik ayrımcılık sebebiyle ikamet ettikleri yerleşim yerlerini değiştirmesi olayına göç denilmektedir (Toros, 2008). Farklı bir tanıma göre ise; göç, ülkeler arasında veya ülke içinde bir bölgeden başka bir bölgeye sebebi, zamanı ve yapısı fark etmeden bireylerin yer değiştirdiği kişisel veya grup halinde yapılan nüfus hareketidir (Demir, 2018). Daha kapsamlı bir göç tanımı yapacak olursak; insanları bir yerleşim alanından, başka bir yerleşim alanına yapılan, sosyal, kültürel, siyasal ve kişisel etkenlerden etkilenen, kısa ve uzun süreli olabilen bu hareketin yaşadıkları alanlara dönüş veya sürekli yerleşim amacı taşıyan bir yer değiştirme durumu olarak tanımlayabiliriz (Yalçın,2004).

Yukarıda belirtilen çeşitli tanımlara baktığımızda göç tanımı çok geniş ve sofistike bir yapıya sahiptir. Ülkeler ve toplum açısından göç olgusu sadece toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel sebeplerden oluşan bir olgu değildir. Göç kişileri ve toplulukları can güvenliğinden, yaşam hakkından ve en temel insan haklarından mahrum etme gibi çok geniş ve insanı bir olgudur (Akıncı, Nergiz, Gedik, 2015).

Göçmen ise; yaşadıkları ülkeleri sosyal ve ekonomik nedenlerle ile terk eden ve başka bir ülkeye yasal yollarla giriş yaparak o ülkede yasal olarak ikamet eden kişilere göçmen denir. Bu kişilerin göç etme nedeni ülkesinde baskı ve zulme maruz kaldıkları için değil refah seviyesini yükseltmek için kendi rızası ile göç etmesidir. Göçmen bireyler yaşadıkları ülkelerde kendilerine sağlanmış haklardan yararlanmaya devam ederken yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla yaşadıkları ülkelerden ayrılan kişilerdir. Göçmenler ülkelerinden yasal yollarla çıkış yapabileceği gibi ülkelerinden yasal sistemlere aykırı bir şekilde de ülkelerinden çıkış yapabilirler. Göç ettikleri ülkelerin yasalarına uymayan ve ülkeye giren bireyler düzensiz göçmenler olarak tanımlanır. Bu nedenle ikamet izni ve giriş çıkış belgelerinde, belirli zamanlarda çeşitli

hatalarla bazen ise kendi rızası ile gerçekleşir ve göç eden kişi düzensiz göçmen kategorisine girebilir(Tatlídil, 2002).

1.1.2 Mülteci

Uluslararası hukukta “mülteci” terimi çeşitli sebeplerden dolayı can ve mal güvenliği, dini, tabiiyeti, belirli bir grupla ilişkili olma veya siyasi ideolojisi sebebiyle zulme uğrayacağından korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, vatandaşı olduğu ülkenin korunmasından faydalanamayan ve ülkesine geri dönmek istemeyen kimseler mülteci olarak tanımlanmaktadır (Buz, 2008). Uluslararası sözleşmelerde taraf olan Türkiye'nin de kabul ettiği 1 Ocak 1951 tarihinde Cenevre'de, mültecilerin hukuki statüsüne dair Cenevre Sözleşmesi, kavramsal yönden belirleyici ve çok önemli bir sözleşmedir. Türkiye'nin sosyal ve ekonomik şartları ve coğrafi konumu nedeniyle Cenevre Sözleşmesine bir takım kısıtlamalar getirilmiştir. Kısıtlamaya göre bireyin mülteci olarak kabul edilmesi için Avrupa'da meydana gelen çeşitli olaylar nedeni ile ülkemize iltica talebinde bulunması ve bu talebin kabulünden sonra giriş yapması gerekmektedir. Avrupa ülkeleri dışında başka ülkelerde yaşayan kişiler Avrupa ülkelerinden gelen kişiler ile şartları aynı olsa dahi Türkiye'de mülteci statüsü alamamakta ve mülteci olarak kabul edilmemektedir. Bu nedenle ülkemiz Avrupa ülkeleri dışında iltica talebinde bulunan kişileri geçici süre ile kabul etmekte ve kişilere geçici sığınmacı kimliği adı altında geçici koruma vermektedir. 1994 yılında kabul edilen mülteciler ve sığınmacılar ile ilgili yargıları içeren “ Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Sebebiyle Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, ek bir aranjman getirmektedir. Yönetmeliğin 9. Maddesinde bu sebeple ülkemize gelen bireylerin sınır bölgesinde ki illerde kurulacak olan kamplara gönderilecekleri; 26. Maddesinde ise, toplu olarak ülkemize giriş yapan yabancıların çeşitli sebeplerden dolayı ülkelerinde ki durum düzeldikten sonra ülkelerine tekrardan geri dönmeleri öngörmektedir. Bu sebeple Türkiye'ye çeşitli yollar ile gelen ve uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişilerin, Türkiye'de yalnızca geçici sığınma kimliği altında geçici süre ile kalmaları söz konusudur. Bu yönetmelik ülkemizde halen geçerliliğini korumaktadır (Akyürek,2007).

1.1.3. Sığınmacı

Ülkesinden ayrılarak, mülteci olduğu iddiasıyla, başka ülkeye iltica eden fakat mülteci olarak uluslararası koruma arayan henüz mülteci olup olmadığı hakkında resmi olarak karar verilmemiş kişileri sığınmacı olarak tanımlanır (Deniz, 2014). Bu tanımlama çoğunlukla mülteci statüsü almaya yönelik başvuruların devlet veya “Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen sığınmacılar için kullanılır. Statüleri resmi kurumlar tarafından tanımlanmamış olsa dahi sığınmacılar geldikleri ülkelere geri yollanamazlar ve hakları sığındıkları ülke tarafından korunmak zorundadır. Tanımlara bakıldığında Avrupa dışından Türkiye’ye göç eden kişiler sığınmacı olarak tanımlanmaktadır (Çicekli, 2014). Türkiye’ye sığınan kişilerin ortak noktası ise can ve mal güvenliklerinin olamaması nedeni ile büyük bir kısmı Türkiye’ye gayri resmi yollar ile gelmektedir. Geldikleri bu yerlerde yaşam alanlarını oluşturarak, yaşamları bir şekilde sürdürme isteğindedirler. Ancak 2011 yılında Suriye’de başlayan savaş nedeni ile ülkemize gelen sığınmacılar yerleşik halk için bazı bölgelerde sosyal ve ekonomik rahatsızlıklara ve bu nedenle anlaşmazlıklara bağlı kavgalara sebebiyet vermiştir. Türkiye vatandaşları bu büyük göç akını nedeni ile özgürlüklerinin kısıtlanması, can ve mal güvenliğinin gibi durumlardan dolayı kaygı duymaya ve rahatsız olmaya başlamıştır. Bu sebeple hükümet somut adımlar atarak Suriye’den gelen vatandaşlara “Geçici koruma” statüsü vermiştir (Koyuncu,2014).

1.1.4 Geçici Koruma Düzenlemesi

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun, Uluslararası Koruma kısmının dördüncü bölümünde yönetmelik ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Türkiye’nin Suriye’den gelen göç akımının yönetimi anlayışında önemli dönüm noktalarından biride 22 Ekim 2014 tarihinde 29153 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “geçici koruma yönetmeliğidir”(Geçici Koruma Yönetmeliği 2014).

Yönetmelik, geçici korumanın hangi durumlarda, ne şekilde uygulanacağı ve sona ereceğini tanımlamaktadır. Yönetmelik kişisel uluslararası koruma başvuruları dışında zorunlu nedenler ile makro düzeyde Türkiye’ye gelen kişilerin Bakanlar Kurulu kararı ile geçici koruma altına alınmasını ifade eder. Ayrıca büyük göç akını karşısında acil durum planının hangi kamu kurum ve kuruluşlar tarafından ne şekilde görev

yapacağını açıklar Gelen kişilerin kayıt altına alınması ve barınma yerlerine gönderilmelerini veya yerleşim yerlerine dağılımlarını Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından sağlanır (Geçici Koruma Yönetmeliği 2014).

Geçici koruma ülkelerin geri gönderme sorumlulukları doğrultusunda, gruplar halinde ülke sınırlarına giriş yapan kişilere, kişisel statü belirleme işlemleri ile ilgili zaman kaybetmeden uygulanan kolay ve eksiksiz bir çözüm yöntemidir (GİGM, 2018). Bu kararın ana sebebi; Türkiye’de bulunan mültecilerin bireysel kimliklerine sahip olması ve verilen haklar doğrultusunda hareket etmesine olanak sağlamaktadır. Türkiye’ye mülteci bireylere Geçici Koruma statüsü adı altında çeşitli haklar verilmiştir. Bu kişilerin İç İşleri Bakanlığı’na bağlı İl Göç İdaresi Müdürlüklerinde kayıt işlemlerinin tamamlanmasıyla Geçici Koruma Kimlik Belgesi verilmesi ardından gelen kişilere Türkiye’de sağlık, eğitim, barınma, korunma ve sosyal ve ekonomik destek alması olanak sağlanmaktadır. Türkiye’deki sorumluluklarını yerine getirmeyen Geçici Koruma altında ki kişiler Türkiye Cumhuriyeti yasaları gereğince idari cezalar ile karşılaşabilir veya cezai soruşturmaya uygulanacağı gibi acil sağlık hizmetleri ve eğitim hizmetleri dışında, bir takım yasal haklara ulaşımını engellenebilir (Uzun, 2015).

1.1.5.Yabancı Misafir Kişiler

Yaşadıkları ülkelerde iç ve dış savaşlardan dolayı ülkesinden ayrılmak mecburiyetinde bırakılan, bu nedenle Türkiye’ye sığınan bu nedenle ülkesine geri gidemeyen, bu sebeple kitlesel ya da kişisel olarak Türkiye’ye farklı ülkelerden gelen kişi veya kişiler acil koruma statüsü altında alınmaktadır. Bu yargı 4 Nisan 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındadır. Fakat kanunda kabul edilen yargılar tam anlamıyla uygulamaya geçirilememiştir (Bozkurt,2018).

1.1.6. Vatansız Kişiler

Vatandaşlık, kişi ile devlet arasında hukuki bir bağ oluşturur, vatansızlık ise kişinin herhangi bir ülkenin vatandaşı olarak kabul edilmediği zaman ortaya çıkar. Vatansız kimselerin mülteci olarak kabul edildiği durumlar olsa da, mülteci ve vatansız terimi birbirinden farklı terimlerdir. Ülkeler arasında hukuki anlaşmazlıklar olması, bir ülkenin bağımsızlığını ilan ettikten sonra ülkede yaşayan herkesi vatandaşlık

vermemesi, vatandaşlık yönetmeliğinde azınlıklara dair ayrımcılık yapılması gibi çeşitli sebeplerden dolayı kişilerin vatansızlık durumu ortaya çıkabilir. Vatansız kişilerin Türkiye’de insan haklarından faydalanma hakları vardır ancak vatansız kişiler yaşadıkları ülkelerde kimlik sahibi olamazlar, çalışma hakkından faydalanmazlar (UNCHR, 2014).

1.2. Suriye Savaşının Değerlendirilmesi ve Türkiye’nin Göç Politikası

Suriye’de iç savaşın başladığı ilk yıllarda geçici politikalarla sorunu çözmeye çalışmış olup, iç savaşın uzaması ile son 5 yıldır uzun vadeli politikalar uygulamaya çalışmaktadır. Türkiye hükümeti, 2018 yılı itibariyle toplam 31 milyar dolar harcama yaptıklarını açıklamış olup, uluslararası fonlar aracılığı ile yapılan harcamanın ise sadece 300 milyon dolar olduğunu belirtmiştir. Türkiye iç savaşın ilk yıllarında Suriye’ye yakın bölgelerde 25 adet kamp bölgesi kurmuş ve kampların hepsi dolmuş, geriye kalan Suriyeli mülteciler şehirlerde yaşamını sürdürmüşlerdir. Ancak kamplarda ki elverişsiz yaşam koşulları kamplarda yaşayan mültecilerin her geçen gün kamplardan ayrılarak şehirle yerleşmesine neden olmaktadır. Mültecileri yoğun olarak yaşadığı il ve ilçelerde mülteci nüfusu yerli nüfusa yaklaşmış hatta Kilis gibi illerde mülteci nüfusu yerli nüfusu geçmiştir (GİGM,2015).

Türkiye’nin sığınmacılar hakkında uluslararası sorumlulukları, 14 Aralık 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen ve Türkiye’nin 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 Sayılı Kanun ile onayladığı “Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi” ile “Mültecilerin Hukuk Statüsüne Dair 1967 Protokolü” ile belirtilmiştir. Türkiye bu antlaşmaya Avrupa’da oluşan olaylar sonucunda sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci statüsü vermiştir (Erdoğan, 2014). Fakat değişen siyasi durumlar nedeniyle yeni hukuki düzenlemeler getirilmesi gerekmiş olup, 04.04.2013 tarihli 6458 sayılı kanun yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun “ikincil koruma, mülteci ve şartlı mülteci” tanımlamalarını açıklamıştır. Bu kanuna göre Avrupa ülkelerinde çeşitli olaylar sebebiyle ülkemize sığınan “mülteci” Avrupa ülkeleri dışında başka ülkelere gelen kişileri “şartlı mülteci” olarak tanımlamıştır. Bu nedenle Suriyeli vatandaşlar “geçici koruma” altına alınmıştır. Geçici koruma statüsü, kimlikleri olmayanlarda dâhil tüm Suriye vatandaşlarını kapsamı içine almıştır (GİGM,2014).

Suriyeli mültecilere yönelik 2014 yılında yasal düzenleme ile koruma ve kamp bölgesi dışında barınma olanağı sağlayan Türkiye, mültecilerin mevcut haklarını tekrardan düzenleyerek güçlendirmiştir. İç savaşın ilk yıllarında mültecilerle ilgili konulara Afet ve Acil Durum Yönetimi sorumlu iken, günümüzde ise İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdare Genel Müdürlüğü bu işi yürütmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

1.3.Mültecilere Yönelik Veriler

Tablo 1: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019

(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Erişim Tarihi: 09.03.2019)

İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) istatistiklerine göre, Suriye uyruklu vatandaşların göç ettikleri ülkelerin dağılımını incelediğimizde, Türkiye'de %57, Lübnan'da %22, Ürdün'de %13, Irak'ta %5 ve Mısır'da %3 olduğu görülmektedir (GİGM, 2019). Bu durumu incelediğimizde Suriye uyruklu mültecilerin en çok Türkiye'ye göç etmişlerdir. Bunun nedeni ise Türkiye'nin Suriye'de yaşanan iç savaşın ilk yıllarından itibaren açık kapı politikası ve Türkiye hükümetinin Suriye uyruklu mültecilere karşı olumlu yaklaşımı olmuştur.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün istatistiklerine göre Türkiye'de Geçici Koruma Statüsünde olan mültecilerin sayısı 2012 yılında 14.237 iken bu sayı her geçen

yıl artarak 2019 yılında 3.635.841 kişiye ulaşmıştır. Göç İdare Genel Müdürlüğünün bu istatistiklerine karşın Türkiye'ye yasal olmayan yollarla giren veya GİGM tarafından kayıt altına alınamayanlar da olduğundan bu sayı çok daha fazla olduğu düşünülmektedir. Suriye'de yaşanan iç savaş nedeni ve savaşın ne zaman biteceği hakkında kesin bir bilgi olmaması göç hareketinin devam etmesine neden olmaktadır. 2019 yılında Geçici Koruma statüsünde mülteci sayısını incelediğimizde Geçici Barınma Merkezlerinde yaşayan mülteci sayısı 141.851 iken Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan mülteci sayısının ise 3.493.990 olduğu görülmektedir (GİGM, 2019).

2019 yılında Geçici Koruma Statüsünde ki mülteci sayısı toplam 3.635.841'dir. Bu kişiler Geçici Barınma Merkezleri ve Türkiye'nin çeşitli illerinde hayatlarını sürdürmektedirler. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün istatistiklerine göre Geçici Koruma Statüsünde 141.851 mülteci yaşamakta olup, 3.493.990 ise illerde hayatlarını sürdürmektedir. Mültecilerin yaklaşık %5'i Geçici Barınma Merkezlerinde %95'i ise illerde hayatlarını sürdürmektedir. Geçici Barınma Merkezlerinde bu kadar az kişinin yaşamasının nedenleri ise şunlardır;

- Yaşam koşullarının elverişsiz olması, yoğunluktan dolayı eğitim, sağlık ve temel ihtiyaçların aksaması,
- Yoğunluk ve sağlıksız yaşam koşulları nedeni ile bulaşıcı hastalıkların daha kolay bulaşma riski,
- İllerde bulunan Geçici Barınma Merkezleri'nin kapasitelerinin dolması,
- Geçici Barınma Merkezleri sosyal ve ekonomik açıdan yetersiz olması nedeniyle kişilerin illerde yaşama arzusu,

Türkiye'nin sınır illerinde kurduğu Geçici Barınma Merkezleri göçün bu denli yoğun olması, Suriye'de yaşanan iç savaşın devam etmesinden dolayı göç hareketlerinin devam etmesi, bu merkezlerin tam anlamıyla başarıya ulaşamamasına neden olmuştur. Suriye'deki iç savaşın dokuz yıldır sürmesi Geçici Sığınma Merkezinde yaşayan mültecilerin, kalıcı ve düzenli bir hayat kurma istekleri illerde hayatlarını sürdürme arzusuna itmiştir.

Tablo 2: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN DAĞILIMI 21.02.2019 (ALFABETİK)									
İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
1	ADANA	236.105	2.220.125	10,63%	42	KAHRAMANMARAŞ	88.255	1.144.851	7,71%
2	ADYAMAN	26.443	624.513	4,23%	43	KARABÜK	768	248.014	0,31%
3	AFYONKARAHİSAR	5.925	725.568	0,82%	44	KARAMAN	781	251.913	0,31%
4	AĞRI	1.039	539.657	0,19%	45	KARS	169	288.878	0,06%
5	AKSARAY	2.688	412.172	0,65%	46	KASTAMONU	1.291	383.373	0,34%
6	AMASYA	675	337.508	0,20%	47	KAYSERİ	78.308	1.389.680	5,63%
7	ANKARA	89.791	5.503.985	1,63%	48	KIRIKKALE	1.480	286.602	0,52%
8	ANTALYA	1.613	2.426.356	0,07%	49	KIRKLARELİ	2.720	360.860	0,75%
9	ARDAHAN	140	98.907	0,14%	50	KIRŞEHİR	1.352	241.868	0,56%
10	ARTVİN	39	174.010	0,02%	51	KİLİS	115.686	142.541	81,16%
11	AYDIN	7.463	1.097.746	0,68%	52	KOCAELİ	55.179	1.906.391	2,89%
12	BALIKESİR	4.360	1.226.575	0,36%	53	KONYA	106.122	2.205.609	4,81%
13	BARTIN	128	198.999	0,06%	54	KÜTAHYA	792	577.941	0,14%
14	BATMAN	22.395	599.103	3,74%	55	MALATYA	29.536	797.036	3,71%
15	BAYBURT	24	82.274	0,03%	56	MANİSA	13.624	1.429.643	0,95%
16	BİLECİK	587	223.448	0,26%	57	MARDİN	89.187	829.195	10,76%
17	BİNGÖL	921	281.205	0,33%	58	MERSİN	205.510	1.814.468	11,33%
18	BİTLİS	928	349.396	0,27%	59	MUĞLA	14.485	967.487	1,50%
19	BÖLÜ	2.253	311.810	0,72%	60	MUŞ	1.401	407.992	0,34%
20	BURDUR	8.794	269.926	3,26%	61	NEVŞEHİR	9.699	298.339	3,25%
21	BURSA	168.309	2.994.521	5,62%	62	NİĞDE	4.461	364.707	1,22%
22	ÇANAKKALE	5.052	546.662	0,93%	63	ORDU	688	771.932	0,09%
23	ÇANKIRI	552	216.362	0,26%	64	OSMANIYE	48.923	534.415	9,15%
24	ÇORUM	2.582	536.483	0,48%	65	RİZE	892	348.608	0,26%
25	DENİZLİ	12.602	1.027.782	1,23%	66	SAKARYA	15.781	1.010.700	1,56%
26	DIYARBAKIR	33.828	1.732.396	1,95%	67	SAMSUN	5.632	1.335.716	0,42%
27	DÜZCE	1.650	387.844	0,43%	68	SİİRT	3.940	331.670	1,19%
28	EDİRNE	966	411.528	0,23%	69	SİNOP	126	219.733	0,06%
29	ELAZIĞ	13.098	595.638	2,20%	70	SİVAS	4.013	646.608	0,62%
30	ERZİNCAN	98	236.034	0,04%	71	ŞANLIURFA	452.156	2.035.809	22,21%
31	ERZURUM	1.096	767.848	0,14%	72	ŞİRNAK	15.393	524.190	2,94%
32	ESKİŞEHİR	4.490	871.187	0,52%	73	TEKİRDAĞ	13.526	1.029.927	1,31%
33	GAZİANTEP	426.483	2.028.563	21,02%	74	TOKAT	998	612.646	0,16%
34	GİRESUN	159	453.912	0,04%	75	TRABZON	3.062	807.903	0,38%
35	GÜMÜŞHANE	92	162.748	0,06%	76	TUNCELİ	58	88.198	0,07%
36	HAKKARİ	5.413	286.470	1,89%	77	UŞAK	2.352	367.514	0,64%
37	HATAY	439.776	1.609.856	27,32%	78	VAN	2.140	1.123.784	0,19%
38	İĞDIR	101	197.456	0,05%	79	YALOVA	3.570	262.234	1,36%
39	İSPARTA	7.255	441.412	1,64%	80	YOZGAT	4.207	424.981	0,99%
40	İSTANBUL	557.927	15.067.724	3,70%	81	ZONGULDAK	548	599.698	0,09%
41	İZMİR	143.151	4.320.519	3,31%					

(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 09.03.2019)

Suriye'deki iç savaşın ilk yıllarında savaştan kaçan vatandaşlar hızlı bir şekilde kamplara yerleştirilmiştir. Göç hareketinin aralıksız devam etmesi nedeniyle, Geçici Koruma Merkezleri yetersiz kalmış olup, Suriyeli mülteciler sadece sınır bölgesindeki illere değil Türkiye'nin bütün bölgelerine yerleşerek kendi imkânları doğrultusunda hayatlarını sürdürmeye başlamıştır. Geçici Barınma Merkezinde yaşayan Suriyeli mültecilerin sayısı 2019 tarihi itibarıyla 141.851'dir. Bu sayı Suriyeli mülteci sayısını sadece % 5'i denk gelmektedir. Geri kalan %95 ise Türkiye'nin çeşitli bölgelerine dağılarak "kent mültecileri olarak hayatlarını sürdürmektedirler (GİGM, 2019).

Suriyeli mültecilerin yerli nüfusa göre en yoğun yaşadığı il %81,16 ile Kilis olduğu görülmektedir. En az yaşadığı il ise % 0.02 ile Artvin'dir. Mültecilerin en yoğun yaşadığı illerin başında ise 557.927 ile İstanbul gelmektedir. Mültecilerin en yoğun

yaşadığı iller, İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin, Kilis, Bursa, İzmir ve Mardin'dir(GİGM, 2019).

Bölgesel bazlı baktığımızda mültecilerin genellikle Marmara Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yerleştikleri görülmektedir. Marmara Bölgesinde bulunan İstanbul ve Bursa gibi büyükşehirlere yerleşmelerinin en temel nedeni, bu illerde alt ve üst yapının gelişmiş olması, sanayileşmenin yoğun olması ve buna bağlı olarak iş imkânlarının fazla olması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin daha kaliteli olması ve sosya-ekonomik yaşam kalitesinin fazla olmasından dolayı mülteciler bu illeri tercih etmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay ve Mersin gibi illerde ise coğrafi yakınlık ve kültürel benzerliklerden dolayı yaşadıkları görülmektedir. Mültecilerin özellikle Suriye uyruklu olması ve Suriye'ye yakın sınır illerinde kalmalarına ayrıca yapılan bazı araştırmalarda Suriye uyruklu mültecilerin iç savaşın bitmesi ile ülkelerine dönme umudunun olduğundan bahsedebiliriz.

Mültecilerin yoğun yaşadığı illerde artan nüfus nedeniyle, konut yetersizliğinin oluşması, buna bağlı olarak konut kiralarının yükselmesi, mültecilerin sigortasız ve düşük ücretlere çalışması, bu nedenle işsizlik sorunun çıkması, okul ve hastane eksikliğinden dolayı eğitim ve sağlık hizmetlerinin aksaması Türkiyeli ve mülteci vatandaşların hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Mülteci nüfusunun yoğun olduğu bu bölgelerde gerekli yatırımların yapılması, istihdam alanlarının artırılması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin artırarak, yaşam kalitelerinin artırılması hem Türkiyeli vatandaşlar hem de mülteciler için önemlidir.

Tablo 3: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI			
YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.977.150	1.667.192	3.644.342
0-4	252.618	235.764	488.382
5-9	260.887	245.186	506.073
10-14	202.904	188.072	390.976
15-18	149.356	123.695	273.051
19-24	321.032	229.901	550.933
25-29	209.538	148.373	357.911
30-34	173.594	126.713	300.307
35-39	123.113	96.492	219.605
40-44	81.370	71.406	152.776
45-49	60.291	57.298	117.589
50-54	48.949	46.521	95.470
55-59	34.135	34.267	68.402
60-64	24.006	24.505	48.511
65-69	15.934	16.390	32.324
70-74	9.056	9.649	18.705
75-79	5.098	6.289	11.387
80-84	2.838	3.544	6.382
85-89	1.585	2.057	3.642
90+	846	1.070	1.916

21.02.2019 itibarıyla

(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Erişim Tarihi: 10.03.2019)

2018 yılı itibarıyla Türkiye’de yaşayan 3.5 milyonu aşkın Suriyeli mültecilerin demografik özelliklerine bakıldığında 0-4 yaş aralığında bulunan Suriyeli mültecilerin sayısının 488.382 bin olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunun bu denli fazla olması dikkat edilmesi gereken önemli bir durumdur (GİGM, 2019).

Suriye uyruklu mültecilerin yaklaşık % 32’sinin 18 yaş altı çocuk ve gençlerden oluşması, %75’ten fazlasının ise koruma ihtiyacı duyan çocuk ve kadınlardan oluşmaktadır. Okul çağında olan 5-18 yaş arasında ki Suriyeli çocuk sayısı bir milyondan fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle mülteci alanında sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyaç her geçen artmaktadır.

Gerek uluslararası sözleşmelerle gerekse yasalar ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti eğitim, sağlık, barınma, güvenlik ve çalışma hakkını Geçici Sığınma Statüsündeki mültecilere vermektedir. Ancak zaman zaman Türkiye’nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik yetersizlik nedeniyle bu hakların yerine ulaşmasında aksamlar yaşanmaktadır.

1.4. Suriye’den Gelen Göç Hareketinin İstanbul’a Etkisi

İstanbul’da devam eden nüfus artışının en önemli nedenlerinden biriside yoğun göç hareketleridir. İstanbul Türkiye’nin hemen hemen tüm illerinden ve dünyanın birçok ülkesinden göç almaktadır. 2011 yılının nisan ayında Suriye’de çıkan iç savaş

nedeniyle İstanbul yoğun göç hareketleri ile karşı karşıya kalmış ve en çok etkilenen illerden biri olmuştur. GİGM 2019 istatistikî verilerine göre İstanbul'da geçici koruma kapsamında olan Suriyelilerin sayısı 558.437'dir. Ancak GİGM tarafından kayıt altına alınamayanların olduğunu düşünürsek bu sayı çok daha fazladır (GİGM, 2019).

Geçici koruma kapsamında Suriyeli mülteciler İstanbul'un 39 ilçesinde dağınık ve plansız bir şekilde hayatlarını sürdürmektedirler. Suriyeli mültecilerin bölge dağılımlarına baktığımızda Avrupa yakasında yoğunlaştığını görmekteyiz. Kasım 2016 verilerine göre geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli mültecilerin %86'sı Avrupa yakasında, %14'ü ise Anadolu yakasında hayatlarını sürdürmektedir(Doğan, 2016).

İstanbul'un ilçelerini incelediğimizde; 14'ü Anadolu yakasında, 25'i ise Avrupa yakasında olup, toplamda 39 ilçeden oluşmaktadır. İstanbul nüfusu Aralık 2018 itibariyle 15,07 milyondur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2016 yılında son olarak paylaştığı Suriyeli mültecilerin ilçelere dağılımına baktığımızda Avrupa yakasında, ilk 3 ilçe, Küçükçekmece'de 38.278 kişi, Bağcılar'da 37.643 kişi ve Sultangazi'de 31.426 kişi, iken 39 ilçe nüfusuna oranla en çok Suriyeli mültecinin yaşadığı ilk üç ilçe ise, Zeytinburnu (%8,53), Arnavutköy (%7,55) ve Başakşehir (%7,48)'dir. Suriyeli mültecilerin Avrupa yakasında en az yaşadığı ilk 3 ilçe ise Beşiktaş'ta 277 kişi Çatalca'da 428 kişi, Sarıyer ise 1.754 kişi yaşamaktadır. Anadolu yakasında bulunan ilk üç ilçeyi incelediğimizde ise en çok Suriyeli mültecinin yaşadığı ilçeler ise 20.192 kişi ile Sultanbeyli diğer iki ilçe ise 14.858 kişi ile Ümraniye ve 12.072 kişi ile Sancaktepe'dir. En az Suriyeli mültecinin yaşadığı ilk 3 ilçe ise 166 kişi ile Şile, 167 kişi ile Adalar ve 650 ile Kadıköy olmuştur (Doğan, 2016).

Suriyeli mültecilerin Küçükçekmece, Bağcılar, Sultangazi gibi ilçelerde yoğunlaşmasının birçok sebebinin olduğu görülmektedir. Bu sebeplerin en başında ise sosyal ve ekonomik zorluklar gelmektedir. Bu zorluklar Suriyeli mültecileri hayatlarını daha ucuza idame edebilecekleri ilçelere taşınmaya mecbur kılmıştır. Bu ilçelerde konut ve iş yeri kiralarının daha ucuz olması, iş imkânlarının daha fazla olması ve temel yaşam ihtiyaçlarını daha ucuza karşılamaları, eğitim ve sağlık hizmetlerine daha kolay ulaşım, devlet ve STK'ların bu ilçelerde daha çok çalışması, Suriyeli mülteciler tarafından bu ilçelerin tercih edilmesine neden olmuştur. Ayrıca Suriyeli mülteciler akraba ve Suriyeli vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı yerlere gitme arzusu, bu ilçelerde yoğunlaşmalara neden olmuştur.

1.5. Yerel Halkın Suriyeli Mültecilere Yönelik Algısı

Son yıllarda Türkiye’de ve dünyada yaşanan siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar, çeşitli bölgelerde iç karışıklıklar ve çatışmalar buna bağlı olarak da can ve mal güvenliği sorunlar oluşturmaya başlamıştır. Bu sorunlar uluslararası toplumunun en önemli gündemi haline gelmiştir. Ortadoğu ve Arap coğrafyasında çok sayıda ülkede iç ve dış savaşlar, siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar ve iktidar değişimleri çatışma ortamı yaratmaya başlamıştır.

Suriye’de yaşanan iç çatışma ortamında 10 milyona yakın Suriyeli vatandaşın ikamet ettikleri yerleri değiştirmesi, 5 milyonu aşkın kişinin farklı ülkelere sığınması, bu durumun Suriye’yi ilgilendiren bir sorun olmaktan çıkmasına ve uluslararası bir sorun haline gelmesine sebep olmuştur. Suriyeli mültecilerin büyük bir bölümünün Türkiye’ye sığınması, mültecilerin bazılarının kara ve deniz yolunu kullanarak Avrupa ülkelerine geçiş yapması, Avrupa ülkelerini de etkileyerek önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir. Suriyeli vatandaşların büyük çoğunluğunun Türkiye’ye sığınması mültecilerin geleceğinin ne olacağı ve bu düzensiz göçün nasıl kontrol altına alınacağı bugün hala belirsizliğini korumakta ve ülkemiz için en önemli sorunların başında gelmektedir (Akkoyunlu ve Ertan, 2017).

Türkiye Suriye’deki iç savaşın başladığı 2011 yılından günümüze kadar açık kapı politikasıyla Suriyeli vatandaşları Türkiye’ye kabul etmiştir. Mültecilerin bir kısmı Türkiye’nin sınır illerinde bulunan kamplara yerleştirilmiş olup, büyük çoğunluğu ise Türkiye’nin çeşitli illerinde ikamet etmektedirler. Krizin başladığı 2011 yılından itibaren krizin kontrolden çıkacağı düşünülmekteydi. Türkiye’nin hemen hemen her şehrinde kayıt dışı Suriyeli mültecilerin yerel halk açısından ne gibi problemlere neden olacağı konusunda çeşitli kaygılar vardı. Fakat mültecilerin kayıt dışı olması şehirlerde yaşayan vatandaşlar için sorun olarak görülmemiştir. Türkiye’de hâkim olan genel düşünce Suriye’deki iç savaş uzun sürmeyeceği savaşın bitmesinden sonra Suriye’ye geri dönecekleri düşünülmekteydi. Savaş uzun sürmesi ve toplumda misafir olarak görülen Suriyeliler kalıcı olarak Türkiye’de yaşaması toplumda rahatsızlıklara neden olmuştur (Karaca, 2015).

Her geçen gün Suriyeli mülteci nüfusunun artması ve buna bağlı olarak Türkiye’ye geldikleri ilk zamanlardan itibaren ev kiralarında artışlara sebep olmuştur. Ayrıca mülteci nüfusunun yoğun olduğu şehirlerde işsizliğin artması nedeni ile yerel

halkta mültecilerin ellerinden işlerini aldığına yönelik algılar oluşmuştur (Erdoğan,2015). Ayrıca eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetlerine erişimde yaşanan problemler yerel halk ile Suriyeli mülteciler arasında zaman zaman gerilimin yükselmesi yerel halkın tepkisine sebep olmaktadır (Kutlu, 2015). Suriyeli mültecilerin yaşadıkları şehirlerde ekonomik yapı üzerindeki olumsuz gelişmeler toplumsal kabulü güçleştirmektedir.

Toplumda Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz algıların dışında olumlu algılarında olduğu görülmektedir. Süleymanov tarafından yapılan “Suriyeli Mültecilerin Yaşam Deneyimleri ve Yerel Halkın Algısı: Sultanbeyli Örneği ” isimli çalışmada yerel halkın Suriyeli mültecileri hala misafir olarak görmesi %46,5 oranında olduğu, çalışmada komşuları ile ilgili ne düşünüyorsunuz sorusunun cevaplarına bakıldığında, % 41,9 oranında “Sakin ve İyi insanlar” olarak görüldüğü ve “ Ailenizin ve sizin Suriyeli komşularla iletişiminiz nasıl sorusuna” %31,8’in oranında memnun olduklarını ve herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Süleymanov, 2016 a:43). Çalışmada mülteciler dışlanma, ayrımcılık veya kötü davranışa maruz kalmadıklarını ifade etmişlerdir. “Bizlere karşı anlayışlılar, genelde yardım ediyorlar” diyenlerin oranı %36,8’dir (Süleymanov, 2016 b:47). Bu çalışmayı incelediğimizde Sultanbeyli’deki yerel halkın mültecilere yönelik olumlu düşüncelerin olduğu ve toplumsal kabul oranının yüksek olduğunu görmekteyiz.

1.6. Birleşmiş Milletlerin Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme(Cenevre Sözleşmesi)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ülkelerinden ayrılmak durumunda kalan insanlar için uluslararası hukukta yasal düzenlemeler yapılması gerekmiştir. İkinci Dünya Savaşı’nın bitmesi ile mültecilerin hukuki statülerinin belirlenmesi gerekliliği oluşmuştur (Özdemir, 2001). 28 Temmuz 1951 tarihinde İsviçre’nin Cenevre şehrinde yapılan konferansta geçmişte bir kurul tarafından yazılan sözleşme kabul edilmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı kanun ile imzalayıp kabul etmiştir. Cenevre Sözleşmesi günümüzde mülteci hukuku olarak kabul edilmektedir (Ulaşan, 1993).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 10 Aralık 1948 yılında ilan edilmiş olup, bu beyannamenin 14. Maddesinde “ Herkesin zulüm gördüğünde başka ülkeye sığınma

başvurusunda bulunabilir ve sığınma olanaklarından faydalanabilir’’ denilmektedir. 14. Maddenin 2. Bendinde siyasi olmayan durumlar ya da Birleşmiş Milletler yasalarını uymayan hareketlerde bulunan kişiler sığınma başvurusunda bulunamaz ve haklardan faydalanamaz denilmiştir. Bu maddeyle ülkelerin sığınmacı ve mültecilere tanınan haklarının ihlalin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Fakat İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde sığınmacı ve mültecilerin haklarının ihlal edildiği durumlar için denetleme merci düşünülmemiştir. Denetleme merci olmaması bildirgenin eksikliğini gözler önüne koymuştur (Habermas, 2002). Bu nedenle eksiklik Cenevre Sözleşmesi ile giderilmiştir.

Sonuç olarak Cenevre Sözleşmesi ile mülteci ve sığınmacıların hukuki statüleri tanınmış, ayrıca Türkiye’nin de taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi Türkiye ve diğer taraf ülkelerde mülteci hukukunun temeli olarak kabul edilmektedir.

1.7. 1967 New York Protokolü

Cenevre Sözleşmesi kitlesel göç hareketleri sonucu ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmıştır. Sözleşme kitlesel göç hareketlerine hızlı çözüm gerektiren durumlarda yetersiz kalması nedeniyle Cenevre Sözleşmesine ek olarak New York Protokolü hazırlanmıştır. Bu Protokol ile kitlesel göç hareketlerinde mülteci ve sığınmacıların sorunlarının giderilmesi için hazırlanmıştır (Jaeger, 2003).

UNCHR tarafından hazırlanan bu Protokol, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 16 Aralık 1966 yılında kabul edilmiş; 2 Ekim 1967 yılında uygulanmaya başlanmıştır (GİGM, 2019). Bu protokol ile mülteci tanımlamasındaki zaman ve bölgesel kısıtlamalar kalkmış olup, tanım sözleşmeye taraf bütün ülkeler tarafından uygulanabilir hale getirilmiştir.

1.8. Türkiye’de Yaşayan Mültecilerin Hakları

Mültecilerin hakları insan hakları temel alınarak düzenlenmiş olup ulusal ve uluslararası kanunlarla güvence altına alınmıştır. Bilindiği üzere insanlar doğdukları günden itibaren hakları kanunlarla güvence altına alınmış olup, eşit ve ortak haklara sahiptir ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunlarla garanti altına alınmıştır. Bu haklar:

- Eğitim Hakkı: Mülteciler gittikleri ülkelerde bulunan okullarda okuyabilir ayrıca geldikleri ülkelerdeki diploma ve derecelerin tanınması, eğitim burslarından yararlanma hakları vardır.
- Sağlık Hakkı: Ekonomik durumu olmayan ve sağlık primlerini ödeyemeyen mülteciler Türkiye vatandaşları gibi GSS kapsamına alınarak ücretsiz bir şekilde sağlık hizmetlerinden yararlanabilirler.
- Düşünce, İfade, Toplantı ve Dini Vecibelerini Yerine Getirme Hakkı: Her birey özgürce düşünme, davranma ve dini ibadetlerini yapma hakkına sahiptir.
- Adil Yargılanma Hakkı: Mülteciler yaşadıkları ülkelerin adli mercilerine özgürce başvurabilir. Gittiği ülkelerin kanunları mültecileri de bağlar ve vatandaşlar gibi muamele görmelidir (BMMYK 1997).
- Çalışma Hakkı: Mültecilerin gittikleri ülkelerde çalışma hakkı vardır, ancak çeşitli işgücü piyasasını korumak amacıyla kısıtlamalar koyulmuştur (BMMYK, 2003). 6458 Sayılı Yasa'ya göre Türkiye'de mültecilerin çalışması için Türkiye'de 6 aydır ikamet etmesi gerekmektedir.
- Özgürce Seyahat ve İkamet Hakkı: Mülteciler gittikleri ülkelerin güvenliğini ve düzenini ihlal edecek bir gelişme olmadıkça gerekli belgeleri yetkili kurumlardan aldıktan sonra ülke içinde ve dışında seyahat edebilirler. İkamette ise mülteci ikamet ettiği bir yerden başka bir yere gitmek GİGM yol belgesi almak zorundadır.
- Evlenme Hakkı: Mülteciler gittikleri ülkelerin kanunlara uygun şartları sağladıysa evlenme hakkına sahiptir. Bu işlemler için yaşadıkları yerlerdeki il ve ilçe belediyelerine başvurmaları gerekmektedir.
- Dilekçe Hakkı: Mülteciler yetkili mercilere ulaşarak isteklerini ve şikâyetlerini dilekçe ile bildirme özgürlüğüne sahiptir.

1.9.Sosyal Hizmetin Tanımı

Sosyal hizmet, sosyal adalet ve insan haklarını temel alan, sosyal içermeyi, kalkınmayı, sosyal değişmeyi ve insanların özgürleşmesini ilke edinen uygulama temelli bir disiplin ve meslektir. Farklılıklara saygı, insan hakları, sosyal adalet ve ortak sorumluluk sosyal hizmet disiplinin temelidir. Sosyal hizmet insan ve toplum

bilimlerinden oluşan, çeşitli görüşlerden seçilmiş bilgiyi bir araya getirerek, bireyin refahını iyileştirmek için insanları ve sistemi bir araya getirir (Duyan,2010).

Sosyal hizmet literatürüne bakıldığında çeşitli tanımlarla karşılaşılmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır.

Pincus ve Minahan'a göre sosyal hizmet; insanların yaşam amaçlarını, stres ile baş etme etmeleri, özlem ve değerlerini gerçekleştirme becerilerine tesir eden birey ve çevresi arasındaki etkileşimle ilgilidir. Sosyal hizmetin amacı, 1. Bireylerin sorun çözme ve baş etme kapasitelerini artırmak, 2. Bireylere, kaynak, hizmet ve şanslar tanıyan sistemler ile bireyleri bir araya getirmek, 3. Bu sistemlerin etkili ve insancıl çalışmasını geliştirmek, 4. Sosyal politikanın gelişmesine ve ilerlemesine katkı vermektir (Şahin, 2000).

Boehm'e göre sosyal hizmet insanlar ve çevreleri arasında var olan sosyal ilişkiler üzerine odaklaşarak, insanların sosyal fonksiyonlarını geliştirmeye hedefler (Şahin, 2000).

Bartlett'e göre; sosyal hizmetin merkezi, bireylerin başa çıkma etkinlikleri ile çevreden gelen sistemler arasında ilişki olarak açıklayarak, sosyal fonksiyon olarak görmektedir (Şahin, 2000).

Skidmore ve Thackeray'a göre tanımlamasına göre sosyal hizmet insan, aile ve toplumlumun sorunlarının çözümünde insana yardım eden ve sosyal bireysel çalışma, sosyal grup çalışması, toplumun örgütlenme metotları, yönetim ve araştırma süreçlerinin yardımı ile grup, doyurucu bireysel ve toplum ilişkilerine erişmeyi hedefleyen bir meslek, sanat ve bilim olarak tanımlamaktadır (Şahin, 2000).

Tomanbay'a göre ise, sanayi toplumunda özel ihtiyaç gruplarının korunma ve bakımlarının toplumun sorumluluğunun ve görevinin olduğu düşüncesinden hareketle gönüllü aktivitelerde, kamusal ve yarı kamusal bu tür nüfus gruplarının korunmalarını ve bakımlarını görev edinen, bireylerin tek başına çözemedikleri sorunları bireysel ve toplumsal sorunların çözümünü geliştirilmiş olan sistemli, düzenli ve sürekli aktiviteler olarak tanımlanmıştır. Sosyal hizmet uzmanı ise sosyal çalışma mesleğinin uygulayan personel olarak ifade etmiştir (Tomanbay,1999).

Duyan (2010)'a göre ise, yardım ve dayanışma mesleğidir. Toplumsal oları amaçlar ve bilimsel ilke, yöntem ve teknikler aracılığıyla bireylere hizmet etmeyi hedefler (Duyan,2010)

1.10.Sosyal Hizmetin Amaçları

Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW,1981) sosyal hizmet hedeflerini dört başlık altında açıklamıştır. Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi bu dört amaca dört amaç daha eklemiştir (Duyan, ve diğerleri 2008).

Buna göre sosyal hizmetin amaçları bunlardır:

- Bireylerin sorun çözüme, üstesinde gelme ve gelişimsel becerilerini geliştirmek,
- Bireyler ile onlara kaynak sağlayan, uygun ortamı sağlayan ve hizmet veren dizgeler arasında bağ kurmak ve bireylere hizmet veren dizgelerin uygulamalarını artırmak,
- Bireylere hizmet veren dizgelerin uygulamalarını artırmak,
- Sosyal politikaların gelişimine katkı vermek,
- Bireylerin iyilik halini artırmak eşitsizlik, yoksulluk ve sosyal adaletsizliği en aza indirmek,
- Savunuculuk, sosyal ve politik aksiyon yoluyla sosyal ve ekonomik adaleti önleyerek sosyal politikayı sağlayan, kaynak ve hizmetlerin devamlılığını sürdürmek,
- Sosyal hizmet mesleğinin güçlü bir duruma getirecek bir araştırma, bilgi ve maharetlerinin kullanılması ve geliştirilmesi,
- Farklı kültürler bağlamında etkinlikleri geliştirmek ve uygulamaya geçirmek.

Zastrow (2013) göre ise sosyal hizmetin amaçlarını şu şekilde açıklamıştır;

- Sosyal hizmet uzmanları bireylerin sorun çözüme, üstesinden gelme ve gelişimsel becerilerini artırmak kapsamında, “çevresi içinde insan” kavramını kullanır. Bu uygulama seviyesinde sosyal hizmet uygulamasını merkezi bireylerdir.
- Bireylere fırsat eşitliği ve hizmet dizgeleri ile bireyleri ilişkilendirmek boyutunda sosyal hizmet uzmanı çevresi içinde birey kavramını kullanır ve uygulama seviyesinin merkezinde; birey ve bireylerin etkileşimde olduğu

dizgeler üzerindedir. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanı ilişki kurucu hizmetler üretir.

- Sosyal hizmet uzmanları dizgeleri insana uygun etkili fonksiyon görmesini sağlamak üzere çevresi içinde için de bireyin merkezini korur ve sosyal hizmet uygulamasının merkezi insanların ilişkilerde bulunduğu dizgeler üzerindedir. Bu amaçla sosyal hizmet uzmanı bireylere danışmanlık, savunuculuk ve koordinatör rollerini üstlenir.
- Sosyal politikaların ilerlemesine ve geliştirilmesine katkı vermek kapsamında, dizgeleri etkin ve insani çalışmaların gelişmesine katkı sağlamak sosyal hizmet mesleğinin merkezi bireylerin etkileşimde olduğu dizgeler üzerindedir. Bu amaç var olan kaynakların ana temasını statüler ve yeni sosyal politikalar oluşmasını hedefler. Tasarlama ve sosyal politikalar sürecinde sosyal hizmet uzmanları hak savunucu ve kimi kaynaklara göre aktivist rolünü üstlenirler.
- Risk altındaki grupları güçlü bir duruma getirmek ve ekonomik ve sosyal adaleti güçlendirmek kapsamında, sosyal hizmet uzmanları risk altında ki birey ve grupların durumlarını geliştirmek ve iyileştirmek suretiyle, kendi bireysel, bireyler arası, sosyal, ekonomik ve siyasal güçlerini ve etkinliklerini artırmakla sorumludur. Bu kapsamda öncelikle risk altındaki grupları tanımlamak gereklidir. Risk altındaki gruplara mülteciler, yaşlılar, kadınlar, engelliler, yoksullar, gey, lezbiyen ve AIDS'le yaşayan bireyler örnek verilebilir. Sosyal hizmet uzmanları bu risk altındaki grupların güçlerini ve etkinliklerini artırmak ile sorumludur. Güçlendirme odaklı sosyal hizmet uzmanları, gücün ve kaynakların toplumdaki çeşitli gruplar arasında daha eşit dağıtılması için çalışırlar.
- Profesyonel beceri ve bilgiyi geliştirmek ve ölçmek amacı çerçevesinde, sosyal hizmet uzmanlarından, sosyal hizmet uygulamasından beceri ve bilgi ile destek vermeleri beklemektedir. Bu beklenti, sosyal hizmet uzmanlarının kendi uygulamalarını ve hizmet verdiği program ve hizmetleri objektif bir şekilde değerlendirmelerini zorunlu hale getirmektedir (Duyan,2010).

Literatürde sosyal hizmetin amaçlarına yönelik bilgilerden yola çıkarak, sosyal hizmetin amacı bireylerin sosyal fonksiyonlarını güçlendirmek, fonksiyonlarını kendi ihtiyaçlarını ve toplumun beklentilerinin karşılanmasından geçtiğini, bu sebeple yapılacak olan sosyal hizmet müdahalelerinin müracaatçı dizgelerinin yanı sıra bu

dizgelerin bağlantılı olduğu diğer dizgelerin dikkat edilmesi gerektiğini, mevcut uygulamaların yeterli olmaması durumunda yeni uygulamalar oluşturulmasının gerektiğini, işlevselliği güçlendirmekle doğrudan ilişkili olduğu ve tüm bunların sosyal hizmet mesleğini biçimlendirdiği, sosyal hizmet mesleğinin sınırlarını oluşturduğundan bahsedebiliriz.

1.11. Türkiye’de Sosyal Hizmet

İlk olarak sosyal hizmet Türkiye’de Osman Devletinde görölmektedir. Osmanlı’da ihtiyaç sahibi kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak için vakıflar kurulmuştur. Tanzimat’ta ilk yıllarında ihtiyaç sahibi kişilerin ihtiyaçları karşılama görevini Osmanlı üstlenmiştir. 2. Abdülhamit sosyal hizmet müdahalesi için açılan vakıfları devlet eliyle desteklemiş ve gelişmesi için liderlik etmiştir (Özdemir 2008).

1921 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti yani bugünkü çocuk esirgeme kurumunun temeli atıldı. Bu kuruluş o yıllardaki kötü durumlara rağmen etkinliklerini devamlı yapmış ve ebeveysiz çocukların bakımlarını gerçekleştirmiş olup, 1983 yılında kadar çalışmalarına devam etmiştir (Akkaya, 1966).

Türkiye’de 1959 yılında 7355 sayılı yasa ile sahada tarama yapmak amacıyla, Sosyal Hizmet Enstitüsü açılmış, sosyal hizmet eğitimi vermek için 1961 yılında Sosyal Hizmet Akademisi açılmıştır. 1963 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yapısında uygulama yapmak maksadıyla Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü açılmıştır. 4 yıl sonra ise Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Sosyal Hizmet bölümü açılmıştır (Demir,2018).

Sosyal hizmet bölümünden mezun olan öğrenciler 1960’lı yıllarda Kırsal Kalkınma Projelerinde çalışmaya başlamıştır. 1970’li yıllarda sosyal hizmet uzmanları, bakım merkezlerinde, çocuk bakım merkezlerinde, hastanelerde, cezaevlerinde, huzurevlerinde, fabrikalarda, ıslahevlerinde, adliye gibi birçok devlet ve özel kuruluşlarda çalışmaya başlamıştır (Demir,2018).

1983 yılına geldiğimizde ise sosyal hizmet uzmanları parçalı bir yapıda çalışmaktaydı. Bu parçalı yapıyı bir araya getirmek için yeni bir kurum kurulmuştur. Bu kurum Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumudur (SHÇEK). Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında “sosyal devlet” olduğundan bahsedilmiş olup, sosyal

devletin gereğince Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı açılıncaya kadar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme tarafından uygulanmıştır. 2011 yılında KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş olup SHÇEK kapatılmıştır. 2018 yılına geldiğimizde ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, ismi değiştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuştur (Demir,2018).

1.12. Sosyal Hizmet Uzmanı

İlgili üniversitelerin sosyal hizmet bölümünden dört yıllık lisans eğitimi görmüş ve bu alanda yetkin ve bilgili kişiye sosyal hizmet uzmanı denir.

Sosyal hizmet uzmanları uygulamalarını sosyal hizmetin etik kurallarına, ilkelerine ve değerleri çerçevesinde uygular. Mesleği icra ederken insan haklarına, insan onuru, sosyal adalet, kişisellik ve adalet ilkelerini göz önüne alarak, ayrımcılık ve ön yargılarla ile mücadele eder (Demir, 2018).

1.12.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Görev ve Roller

Sosyal hizmet uzmanının en temel görevi bireyin hayatını kolaylaştırıcı çalışmalar yapmasıdır. Bireylerin çevreleri ile adaptasyon sürecinde, karşılaştıkları problemlerin belirlenmesi, çözüm metotların belirlenmesi ve çözüm üretilmesi için destekte bulunmak görevleri arasındadır. Birey sorunlarla karşılaşmadan önce, sorun oluşturulacak durumların belirlenmesi başka bir görevidir. Birey ve grupların gelişimlerinde desteklemeye yönelik çalışmalarda sosyal hizmetin görevleri arasındadır (Duyan, 2010).

William Schwartz, sosyal hizmet uzmanının görevlerinin düzensiz ve değişken olan gruplara ait üretken bir öge olarak katılım arzusu ile grupların kendi üyelerinin yaşam düzeylerinin yükseltme yeteneklerindeki tikanıkların kesim noktası olduğunu söylemektedir. Sosyal hizmet uzmanı müdahalelerinde, tikanıklara, kişinin sağlıklı gelişme ve toplumla bütünleşmesine, toplumun farklı ögeleri daha dinamik ve verimli bir bütünde toplaması için harcadığı örgütlenmiş çalışmalar olarak tanımlamaktadır (Compton, Galaway, 1975; akt Özdemir, 2000).

Kongar (1972)'e göre sosyal hizmet uzmanının görevleri;

- İnsanlara yönelen düzenleyici, uyum sağlayıcı ve tedavi edici hizmetler, insanların farklı ilişkilerinde zorlanması insanların kişisel ya da gruplar içinde ele alarak çalışan ve destek veren hizmetlerdir.
- Sosyal Refahın konusuna giren hizmetlerin düzenlenmesi ve koordinasyon, dünyada değişen durumlar karşısında insanın ihtiyaçlarını karşılamak için yalnızca gelişmeyi takip edebilecek düzenlemeleri değil, aynı zamanda problem çözme ve ihtiyaçların giderilmesi aktivitelerini en dinamik ve verimli şekilde kullanmak için koordinasyona ihtiyaç vardır.
- Sosyal politikanın yolunun belirlenmesi ve uygulanmasına katkıda bulunan hizmetler, yeni gelişmeler sonrasında meydana çıkan ihtiyaçlar, kaynak azlığı, hizmet kurumlarındaki programların boşlukları konusundaki çalışmalar, sosyal güvenlik devlet politikasının detaylı bir şekilde incelenmesi, barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri yönünden ihtiyaç sahibi kişilerin, ihtiyaç analizi yapılarak karşılanması, için yapılan çalışmalar ve hizmetlerin bütünü kapsamına girer (Kongar, 1972).

Sosyal hizmetin görev ve rollerini şu şekilde tanımlayabiliriz:

- Savunucu olarak; birey veya vaka savunuculuğu, grup savunuculuğu.
- Eğitici olarak; sosyal ve günlük hayattaki yaşam yeteneklerini öğretmek, davranışların değişmesine ve gelişmesine destek, birincil önlemler.
- Aracı olarak; bireyin durumunun değerlendirilmesi, hizmet dizgesi bağlantısı, bilgi verme.
- Danışman olarak; psikolojik ve sosyal durum değerlendirmesi ve tespit, dengeleme sosyal tedavi.
- Vaka yönetici olarak; Bireyin ve başvurusunun tanımlanması ve uyum sağlmasına destek olmak, bireyin değerlendirilmesi, sosyal hizmet müdahalelerinin planlanması, irtibat ve hizmet durumu, birey desteği, takip etme ve izleme.
- Yönetici olarak; içsel ve dışsal eşgüdüm, yöntem ve politika geliştirme.
- Süpervizör olarak; çalışanların uyumu ve eğitimi, çalışan yönetimi, bireysel ve grup danışmanlığı.

- İş yükü yöneticisi olarak; iş düzenlemesi ve planlaması, süre yönetimi, bilgi süreci,
- Sosyal değişim faili olarak, toplumun problemleri veya politika değerlendirmesi, toplumun endişe duyduğu konuların aktarılması, kaynak gelişimi.
- Araştırmacı olarak; yapılan araştırmaların harcamalarını, yapılan araştırmaların değerlendirmelerini ve araştırma geliştirilmesini (Artan, 2012).

Sosyal hizmet uzmanı birey ile birebir çalıştığı durumlarda savunucu, eğitici, danışman, aracı olarak rollerini yürüttüğü gibi, sosyal hizmet alanında dolaylı yoldan çalışması gerektiği zamanlarda yönetici rollerini uygular.

1.13. Mültecilerle Sosyal Hizmet

Ülkelerinden zorunlu olarak gitmek zorunda kalan mülteciler, gittikleri ülkelerde ve kaçışlarında birçok problem ile karşı karşıya gelmektedir. Mültecilerin problemlerine disiplin ve disiplinler arası işbirliği ile sorunları ele almak gerekmektedir. Bu alanda sosyal hizmet müdahalelerinin nasıl belirleneceği ve uygulanacağı büyük önem arz etmektedir.

Sosyal hizmet mesleği bireylere etkin bir psiko-sosyal fonksiyonel düzeylerinin geliştirmesine destek olan ve bütün bireyler için refahı geliştirecek toplumsal değişimleri etkilemekte olup, başvurulan uygulamalı bir disiplindir (Artan, 2012).

Mültecilik konusunda sosyal hizmet uygulaması bütüncül bir uygulamayla yapılmalıdır. Var olan dizgeleri, bütün durumlarıyla ele almalı, bütüncül bir yöntemle, sorun çözme sürecinde uygulanmalıdır. Mültecilik alanında yaşanan bütün faktörlerin birbiriyle ilişkisi olduğundan, bir faktör diğer faktörü etkilemektedir (Beter, 2006).

Sosyal hizmet uzmanları bireylerin hayat görevlerini başarma, zorluklarla mücadele etme ve sebeplerini ve önem verdikleri durumları etkileyen, toplumla arasındaki etkileşimle doğru oranlıdır. Bireylerin problem çözme ve problemlerin üstesinden gelme kapasitelerini daha verimli bir şekilde kullanmaları ve geliştirilmeleri bireylerin dizgeler arasında ilişki kurmasına destek olmaktadır (Buz, 2004).

Sosyal hizmet uzmanları, mülteci bireyleri güçlendirme, mülteci birey ve ailelerinin problem çözme kapasitelerini artırmak ve sosyal hayata adaptasyonları

sağlamak en temel görevidir. Başka bir söylemle mültecilerin güçlendirilmesi, bu bireylere başka bireylerle ilişki kurabilmeleri ve güçlü yönlerinin farkına varma konusunda diğer sosyal hizmet müdahaleleriyle ilişki kurma kapasitelerini geliştirmek ve artırmalarına destek olmaktır.

Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında birçok rolü vardır. Bu rollerden bahsetmek gerekirse, gereksinim duydukları tüm konularda danışmanlık vermek, mültecilerin haklarını savunmak, mültecileri kaynaklarla buluşturmak, mültecileri güçlendirme yaklaşımı ile güçlü bir birey olmasını sağlamak, mülteci ve toplumu birleştirme çalışmaları yaparak toplumla bütünleşmesini sağlamak sosyal hizmet uzmanının en önemli rolleridir (Buz,2004).

1.13.1.Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Planlı Müdahale Süreci

Sosyal hizmet uzmanları mültecilerle çalışırken planlı müdahale sürecine uygun çalışmalıdır. Bu süreci şöyle sıralayabiliriz:

- **Mülteciyi Karşılama:** Mülteciyi karşılama, müracaatçı dizgeleri ile sosyal hizmet uzmanı arasında bir bağlantının ve planlı değişim sürecinin ilk adımıdır. İlk karşılama çok önemli başarılı bir sosyal hizmet müdahalesi için çok önemlidir. İlk karşılamada sosyal hizmet uzmanı mülteci birey veya grupta açık ve anlaşılır bir dil kurması, mültecinin içinde bulunduğu durum farkına vararak ilgili olduğunu hissettirmek, mültecinin sosyal hizmet uzmanından beklentisi, problemine yönelik nasıl bir sosyal hizmet müdahalesi yapılabileceği ayrıntılı bir şekilde konuşulması, mülteciyle profesyonel destek ilişkisi kurarak doğru bilgilendirme yapmak, mülteci uygun kriterleri sağlıyor ise gerekli evrakların istenerek başvuru sürecinin tamamlanmasını sağlamak ilk karşılamada sosyal hizmet uzmanının dikkat etmesi gereken en önemli hususlardır.
- **Mültecinin Durumunun Değerlendirme Aşaması:** Bu aşamada sosyal hizmet sahadan ve mülteciiden alınan bilgileri toplar. Bu bilgiler toplandıktan sonra değerlendirme süreci başlatılır. Değerlendirme sırasında mültecinin güçlü ve zayıf yönleri, gelişim evreleri, dizgelere değme noktaları mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu aşamada sosyal hizmet uzmanı birey davranışları ve çevreyle bağlantılı bilgi ve becerileri ortaya çıkar. Sosyal hizmet uzmanı mültecinin

kendisinin önemli ve tek olduğu asla unutulmamalıdır. Çünkü farklı mültecilerin problemlerinin değerlendirmesi ve üstesinden gelme becerisi ve güçlü özellikleri farklı olabilir. Sosyal hizmet uzmanı değerlendirme aşamasında mültecilerin kültürüne ve farklılıklarına duyarlı olmalıdır.

- **Planlama Süreci:** Sosyal hizmet uzmanı bu süreçte mutlaka mülteciyle birebir çalışmak zorundadır. Mültecinin sorunu ne olduğu, en çok neleri önemseydiği ve problemin tespiti oldukça önemlidir. Sosyal hizmet uzmanı mültecinin sorununu bilmeden bir sonraki planlama sürecine geçmesi mümkün değildir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanı sorunla ilgili gerekli çevrelerden detaylı bilgi aldıktan sonra sorun analizi yapmak zorundadır. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanı mültecinin gereksinimleri doğrultusunda müdahale planı oluşturur. Bu süreçte mültecinin görüş ve önerilerini alarak müdahale planı oluşturmak gereklidir.
- **Müdahale Aşaması:** Bu aşamada mültecinin ilgili kaynaklara ulaşmasını sağlamak ve sosyal destek dizgelerinin mültecinin faydasına kullanmak, ilgili sosyal hizmetlerden faydalanmasını sağlamak söz konusudur. Sosyal hizmet uzmanı belirlediği problemi sosyal hizmetin kurumsal bilgisi çerçevesinde değerlendirir. Mülteciye süreklilik sağlayacak sosyal hizmet müdahaleleri planlar. Bu sosyal hizmet müdahalesi sonra yapılacak olan müdahalelere örnek teşkil edebilir.
- **Son Değerlendirme:** Sosyal hizmet müdahalelerinde başarısız olan durumlar tekrardan değerlendirilir. Başarılı ve başarısız müdahale yöntemleri raporlanır. Başarısız olan müdahale yöntemleri için yeni müdahale yöntemleri devreye sokulur.
- **Sonlandırma:** Sosyal hizmet uzmanının mülteci ile kurduğu profesyonel ilişki sonlandırılır.
- **İzleme:** Sosyal hizmet uzmanları mülteci ile oluşturulan planlamalar uyguladıktan sonra periyodik aralıklarla mültecinin durumunu izler. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanı karşılaştığı problemlere müdahale eder. Eğer herhangi bir problem ile karşılaşılmazsa dosya kapanır (Demir, 2018)

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması (case study) yöntemi kullanılmıştır. Yorumsamacı paradigmanın metodolojik uzantısı olarak değerlendirilen nitel araştırma son yıllarda özellikle sosyal bilim alanında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Nitel araştırma, Yıldırım ve Şimşek (2016, 41) tarafından, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şekli olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan nitel araştırma derin ve ayrıntılı konular hakkında çalışmaya yapmaya imkân vermektedir (Patton, 2014, 14). Nitel araştırma anlatıların öne çıkması, belirli kavramlar üzerinden eğilimlerin tespit edilmesi ve araştırma sahasını tüm ayrıntılarıyla yansıtabilme özelliği olduğu için tercih edilmiştir (Kümbetoğlu, 2005, 44). Ayrıca Creswell’e (2016, 186) göre nitel araştırmada araştırmacılar, yazarların literatürde söyledikleri veya kendilerinin araştırmaya yükledikleri anlam yerine katılımcıların problem ya da soruna yükledikleri anlamı öğrenmek için uğraşırlar. İşte bu uğraş, bu çalışmada nitel araştırma yönteminin tercih edilmesindeki bir diğer etkidir.

2.2. Araştırmanın Problemi

Sosyal hizmet uzmanları, toplumda var olan problemleri çözmeye yönelik mesleki çalışmalar yürüten bir gruptur. Bu bağlamda mültecilerle yürütülen çalışmalarda da sosyal hizmet müdahalesi büyük önem taşımaktadır. Sosyal hizmetin bir amacı olarak güçlendirme, göçmen ve mültecilerin aile, grup ve toplumlar içindeki baş etme ve uyum yeteneklerini arttırmaya odaklanmalıdır. Diğer bir deyişle, güçlendirmenin amacı bu kişilere başkalarıyla ilişkiler yaratabilmelerinde ve güçlü hale getirme konusunda diğer sosyal hizmetler ile “bağlantı kurma” kapasitelerini arttırmalarına yardımcı olmaktır. (Beter, 2006)

Yapılan literatür taramasında, mülteci ve sığınmacı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının, karşılaştıkları sorunları çözebilmeye düzeylerini ya da becerilerini, sorun çözme sürecinde karşılaşılan sorun hakkında genel olarak nasıl düşündüklerini ve

hissettiklerini yani, soruna yönelimlerini ve sorun çözme becerilerini etkileyen faktörler problem çözme becerileri üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmanın son derece sınırlı olduğu görülmüştür.

Bu nedenle, bu araştırmanın problemi mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunların belirlenmesi; sorun çözme becerileri düzeyleri; sosyo-demografik ve sosyal yaşam özellikleri, eğitim ve iş yaşamlarına ilişkin özellikler olarak ifade edebileceğimiz değişkenlerin sorun çözme becerileri üzerindeki etkilerinin ne olduğu konusu oluşturmaktadır.

Tez çalışması ile cevabı aranacak başlıca araştırma problemleri aşağıda yer almaktadır:

- Sosyal hizmet uzmanları mültecilerle çalışırken ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
- Mültecilerin yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Sosyal hizmet uzmanları mültecilerin yaşadığı sorunları nasıl ele almaktadır?

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Nitel araştırmalarda genelleme yapılmadan farklılığın ve çeşitliliğin tamamını kapsayacak bir yöntemle veriler elde edilir. Örneklemin genişliğini araştırma yapan kişinin sahip olduğu kaynaklar belirler (Cingöz, 2018).

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ilinde kamu kurum ve kuruluşları ve STK'larda görev yapan sosyal hizmet uzmanlarından oluşmaktadır. Bu kapsamda 10 sosyal hizmet uzmanı ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır.

Araştırmada katılımcılara amaçlı örnekleme tekniği ile ulaşılmıştır. Amaçlı örnekleme önceden edinilmiş olan bilgiler kullanarak örnekleme seçilir; yani örnekleme için yapılacak olan araştırmanın amacına hizmet edecek olan kişiler tercih edilir (Özen ve Gül, 2007: 414). Katılımcılar, araştırma içerisinde, kendileri görüşme öncesinde etik izin belgesi onaylatılırken de belirtildiği üzere, SHU1, SHU 2, SHU 3 olarak kodlanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Araştırmada elde edilen bilgiler yazıya dökülmüş birebir konuşmalardan oluşmaktadır. Bu nedenle veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşme formuna bakıldığında bir adet formdan oluşmaktadır. Hazırlanan görüşme formu mülteci alanında çalışan 10 sosyal hizmet uzmanına uygulanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik bilgilerini ölçmek amacıyla 4 soru, mesleklerine yönelik 14 soru toplamda 18 soru sorulmuştur.

2.5. Veri Toplama Süreci

Tez çalışması kapsamında sosyal hizmet uzmanlarına ulaşmak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu etik kurulu onayı alınmasının ardından kamu kurum ve kuruluşları ve STK'lardan izinler alınmış olup sosyal hizmet uzmanları için hazırlanmış olan form doldurulmuştur. Bu konuda sosyal hizmet uzmanlarından doğru bilgi alabilmek için görüşme formuna geçilmeden önce çalışma ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. Görüşmeler 1.03.2019- 31.03.2019 tarihleri arasında yapılmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Araştırmaya mülteci alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanındaki düşüncelerini ve çalışma yöntemleri arasındaki benzerlikler ve farklıklar meydana çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada konular, literatür araştırmasından ve gözlemlenen sorunlar doğrultusunda belirlenen başlıklar altında toplanan bilgilerin kümelendiği sınıflamalardan oluşmuştur.

Toplanan ortalama 200 dakikalık ses kaydının tamamı araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Bu sayede araştırmacı, görüşme sırasında dikkat edemediği tematik ilişkileri ve ses tonu vurgusundan kaynaklanan anlamları yakalama fırsatı bulmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının konuşmaları düzeltme yapılmadan aktarılmıştır.

2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın evrenin oldukça geniş olması ve geniş bir alana yayılması süre, maliyet ve ulaşılabilirlik sebebiyle İstanbul ilinde mülteci alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları ile sınırlandırılmıştır.

2.8. Araştırmanın Hipotezleri

Bu alışmada İstanbul ilinde mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunlar, hukuksal mevzuat eksikliği, hizmeti içi eğitim eksikliği, kurumlar arası işbirliğinde yaşanan sorunlar ve mültecilerin yaşadığı sorunlar ile ilgili hipotezler ortaya konulmuş ve bu hipotezlerin geçerliliği sorgulanmıştır.

- Hipotez 1: Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile hukuksal mevzuat eksikliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 2: Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile hizmet içi eğitim eksikliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 3: Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile kurumlar arası işbirliği eksikliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 4: Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile dil sorunu arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 5: Sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları sorunlar ile mültecilerin yaşadığı sorunlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.BULGULAR

Araştırmada kolay ulaşım ve çalışmaya aktif katılım için çalışma gönüllük esasına dayanmaktadır. Bilgiye ulaşma sürecinde oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu uzman fikirleri ve yapılan araştırma sonrasında daha önce yapılan araştırmalar göz önüne alınarak oluşturulmuş ve araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları ile yüz yüze görüşmeler yapılarak ses kaydı yöntemi ile oluşturulmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarına SHU1 SHU2 gibi kodlanmıştır.

Bulgular kısmının içerisinde ilk olarak çalışmanın demografik bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet, yaş, öğrenim durumları gibi sorular tabloladıştırdıktan sonra sosyal hizmet uzmanlarından elde edilen asıl bulgular farklı bölümlerde başlıklar halinde sunulmuştur.

3.1.Demografik Bulgular

Tablo 4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	ğrenim Durumu
SHU1	Erkek	27	Yüksek Lisans
SHU2	Erkek	26	Lisans
SHU3	Erkek	25	Yüksek Lisans
SHU4	Erkek	27	Lisans
SHU5	Kadın	28	Yüksek Lisans
SHU6	Erkek	30	Lisans
SHU7	Erkek	26	Lisans
SHU8	Kadın	25	Lisans
SHU9	Kadın	26	Lisans
SHU10	Erkek	29	Lisans

Tablo 1 de çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanları ilişkin bulgular incelendiğinde en büyük sosyal hizmet uzmanının 30, en küçüğünün ise 25 yaşında olduğu, öğrenim düzeylerine baktığımızda ise SHU1, SHU3 ve SHU5'in yüksek lisans mezunu olduğu diğerlerinin ise lisans mezunu olduğu ve hepsinin sosyal hizmet uzmanı olarak görev yaptığı, çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının 3 kadın ve 7 erkekten olduğu görülmektedir.

3.2.Mültecilerle Çalışma

Mülteciler, yaşadıkları ülkelerden kaçmalarına sebep olan problemlerin yanında, kaçarken ve gittikleri ülkelerde birçok problem yaşamaktadırlar. Mültecilerin problemlerine disiplin ve disiplinler arası yaklaşımla çalışmak gereklidir. Mülteciler konusunda sosyal hizmet müdahalelerinin nasıl olacağını belirlemek çok önemlidir (www.multeci.net,Erişim Tarihi:16.3.2019).

Sosyal Hizmet mülteciler ile yaşam görevlerini yapma, yaşadıkları zorluklarla mücadele edebilme, hedeflerini gerçekleştirebilmelerini, etkileyen sosyal çevreleri arasındaki etkileşimle bağlantılıdır. Bu sebeple mülteciler problem çözme ve problemlerle baş etme kapasitelerini daha etkin kullanmaları ve geliştirmeleri, insanlar ve kaynaklar arasında bir ilişki kurmasına sosyal hizmet yardımcı olmaktadır (Buz,2004).

Çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanları, mezun olduktan bir süre sonra mülteci alanında çalışmaya başlamışlardır. Bir kısmı kamu kurum ve kuruluşlarında çalışırken bir kısmı ise sivil toplum kuruluşlarında çalışmayı tercih etmişlerdir. Çalışmaya katılan 10 sosyal hizmet uzmanından 6 kişi kamu kurum ve kuruluşlarında çalışırken, 4 kişi ise sivil toplum kuruluşunda sosyal hizmet uzmanı olarak çalıştığını ifade etmiştir.

Sosyal hizmet uzmanları kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, vakıflar gibi birçok alanda istihdam edilmektedir. Söz konusu alanlarda sosyal hizmet uzmanı olarak kişilerin istihdam edilebilmeleri için ilgili üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinden lisans düzeyinde eğitim almış olmaları gerekmektedir.

Çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında çalıştıkları ancak çalıştıkları kurum ve kuruluşlarda çeşitli görevlerinin olduğu şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 1: "Sosyal Hizmet Uzmanı olarak bize başvuran mültecilerin başvurularını alıyorum. Kriterlerimize uygun ise ev ziyaretleri gerçekleştiriyoruz. Durumları uygun ise sosyal inceleme raporu oluşturarak kurumumuzun destek modelinden faydalanmalarını sağlıyoruz. Ayrıca mültecilere danışma ve yönlendirme yapıyorum."

SHU 4: "STK'da çalışıyorum çalıştığım STK çocuk ve kadın bazlı çalışmaktayım. Kadın ve çocuk üzerine hassas vakalarla ilgileniyoruz bunlar çocuk ihmali ve istismarı ve kadına karşı şiddet ilgileniyoruz sadece mülteci vatandaşlarla çalışıyoruz"

SHU 9: "Sosyal hizmet uzmanıyım ama vaka çalışanı olarak çalışıyorum. Bir çocuk koruma projesinde vaka çalışanı olarak çalışıyorum ve geçici koruma altındaki sığınmacı ve mültecilerle çalışıyoruz."

SHU 6: "Sosyal Hizmet Uzmanı olarak çalışıyorum. Mesleğimizin gerekliliği, kendi etik ilkelerimiz, kendi değerlerimizi uygulamaya çalışıyoruz. Genelde güçlendirme, koruma gibi konularda insanlara mültecilere destek oluyoruz."

Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında çok çeşitli görevler olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının bazıları çalıştıkları kurumlarda çocuk ve kadın bazlı çalışırken, bazıları ise bütün mülteci bireylerle çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

3.2.1.İhtiyaç Analizi

Mültecilerin çok çeşitli ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar kimi zaman maddi ve aynı destek, kimi zaman ise danışmanlık desteği olabilmektedir. Çalışmaya katılan

sosyal hizmet uzmanları vakaların durumuna göre mülteci bireylerin ihtiyaçlarını analiz ettiklerini, mülteci bireylerin çok çeşitli taleplerinin olduğunu, bu taleplerin temel haklara erişim, sağlık hizmetlerine erişim, psikolojik danışmanlık, eğitime erişim, üçüncü ülke başvuruları, hukuki destek, tercüman desteği, ayni ve nakdi destek gibi taleplerle ilgili başvurduklarını ve bu başvuruları göz önüne alarak ihtiyaç analizi yaptıklarını belirtmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları ihtiyaç analizini nasıl belirlediklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 9: ‘‘Mülteci geliyor yani geçici koruma altındaki kişi deyim. Geliyor geldiği sırada işte mutlaka bir talebi oluyor. O talebi de zaten belirtiyor. Diyor ki ben temel haklara erişemiyorum ya da kaynak ve fırsatlara ulaşamıyorum ya da işte ayni ve nakdi destek istiyorum. Bu destek modellerine ulaşmak istiyorum. Bana destek olun. Bizim ayni bir desteğimiz söz konusu değil ama bu kanallar nereler kişinin perspektifi nasıl genişletebilir ya da kişi tek tip mi bakıyor çevresinde neler var onu fark edebiliyor mu onun farkındalığını arttırmaya çalışıyoruz. Sağlıkla ilgili bir destek talebiyle geldiğini belirtiyor. Bizde o kanalları zorlayarak kişiyi bu haklara ulaştırmaya çalışıyoruz altında. Yani sağlık, eğitim, barınma bunun gibi çeşitli birçok dezavantajlı bireylerin var olduğu alanları belirleyerek hareket ediyoruz.’’

Sosyal hizmet uzmanlarının ihtiyaç analizi uygulamalarında farklılıklar olduğu görülmektedir. SHU 9 kodlu sosyal hizmet uzmanı mülteci bireylerin ihtiyaçların analizini çalıştıkları birimlerde yaptığını ifade ederken, SHU 4 kodlu sosyal hizmet uzmanı ise ihtiyaçları ev ziyaretleri yaparak tespit ettiklerini ifade etmiştir.

SHU 4: ‘‘Öncelikle ihtiyaçları sahada analiz etmeye çalışıyoruz onları yaşadıkları yerlerde ziyaret ediyoruz, saha ekiplerimiz mültecilerin evlerine ziyaretler gerçekleştirmekte onları yaşadıkları ortamda görmektedirler onların yaşadıkları zorlukları ihtiyaçları daha çok sahada tespit etmektedirler. Kesinlikle iki şekilde oluyor kendisi kurum içinde başvuruyor kurum içerisinde istişareler yapılıyor toplantılar yapılıyor çözümler üretilmeye çalışılıyor bize ulaşamayan

vatandaşlar ise yaşadığı bölgeler tespit edilip oraya saha görevlileri çıkarak bize başvurmamış olsalar bile ekipler yerinde tespit ediyor.”

Sonuç olarak sosyal hizmet uzmanları ihtiyaç analizlerini farklı yöntemlerle belirleseler de ihtiyaçları belirlemekte en önemli faktör mülteci bireylerin talepleri doğrultusunda belirlenmesidir.

3.2.2. Hukuksal Mevzuat

Sosyal hizmet uzmanları mültecilerle çalışırken mevzuat ve yönetmeliklerle göre çalışmak zorundadır. Sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurumlardaki yönetmelikler farklı olsa da en temelde Cenevre Sözleşmesine uygun olarak çalışmak zorundadırlar. Cenevre Sözleşmesi uluslararası mülteci hukukunun temeli olarak kabul edilmektedir (Ulaşan, 1993). Uluslararası niteliğe sahip olan bu sözleşme aynı zamanda, tek düzenleme özelliğine sahip olan sözleşmedir. Cenevre sözleşmesi ile mültecilerin bütün hakları ve sözleşme taraf olan ülkelerin mültecilere karşı sorumlulukları bu sözleşme ile düzenlenmiştir (Eriş, 2007). Bu nedenle Türkiye’deki bütün sosyal hizmet uzmanları, mülteci çalışmalarında bu sözleşmeye uygun çalışmak zorundadır.

Bir diğer bağlayıcı yönetmelik ise “Geçici Koruma Yönetmeliğidir”. Bu yönetmelik 2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaş sebebiyle ülkemize göç etmek zorunda kalan Suriyeli mültecilerin yasal statülerini tanımlayan yönetmeliktir. Bakanlar Kurulu kararı ile 2014 yılında çıkan yönetmelik ülkelerinde gerçekleşen çeşitli olaylar sebebi ile acil ve geçici sığınma talep eden ve kitlesel olarak göç eden mülteciler için çıkarılan bir yönetmeliktir (GİGM,2014). Bu yönetmelik Suriyeli mülteciler için çıkarılan bir yönetmelik olsa da bütün kitlesel göç hareketi ile Türkiye sınırlarına giren ülke vatandaşlarını bağlamaktadır.

Çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmelerde bütün sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurum ve kuruluşların farklı yönetmelik ve mevzuatlarına bağlı çalıştıklarını ancak Cenevre Sözleşmesi ve Geçici Koruma yönetmeliğinin hepsi için geçerli olduklarını ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili sosyal hizmet görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

SHU 6: ‘‘En temelde zaten 2014 yayınlanmış olan geçici koruma yönetmeliği var ona uygun çalışıyoruz. Cenevre Sözleşmesi bunlarda biri bağlayıcı mevzuatlar ama bağlı kalmak zorundayız.’’

SHU 10: ‘‘Cenevre Sözleşmesi mülteci alanında çıkartılan bütün kanunların başı mülteci anayasası gibi bir şey bu sözleşmeyi imzalayan ülkeler bu sözleşmeye bağlı kalmak ve kanunlarını bu sözleşmeye göre çıkarmak zorundadır.’’

Sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları sivil toplum kuruluşunun ve beraber çalıştıkları uluslararası sivil toplum kuruluşlarının çeşitli yönetmeliklerinin olduğunu ve onlara uygun çalıştıklarını şöyle ifade etmişlerdir:

SHU 4: ‘‘Mülteci alanında, genel olarak BM yasaları uygun çalışıyoruz. Çalıştığım STK’nın uyguladığı yönetmelik çerçevesinde işlemlerimizi yapıyoruz. Kadın ve çocuk odaklı çalıştığımız için daha çok çalıştığım yerin yönetmeliğine uygun çalışıyoruz’’.

SHU 7: ‘‘Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak bir çalışma yürütüyoruz. Milli Eğitim Bakanlığı’nın onayı vardı, onlarla beraber ve işte eğitim mevzuatına yönelik yani Milli Eğitim Bakanlığının eğitim mevzuatına göre çalışıyoruz.’’

Yerel yönetimlerde çalışan sosyal hizmet uzmanları mültecilere yönelik herhangi bir yönetmeliklerinin olmadığını belediye kanuna göre çalıştıklarını şöyle ifade etmiştir:

SHU 1: ‘‘Çalıştığım kurumun mülteci alanında mevzuat ve yönetmeliği bulunmuyor. Belediyeler kanununda yer alan hemşeri hukuku var. Belediyeler kanununa göre kentte yaşayan herkes o kentin hemşerisidir ve tüm vatandaşlar bu belediye kanuna tabidir. Bu kanun sebebiyle belediye tüm hemşerilerine eşit davranmak zorundadır.’’

SHU 3: ‘‘Çalıştığım kurum devlet kurumu. 5393 sayılı Belediye Kanunu’na bağlı çalışıyorum. Ama mültecilere yönelik özel bir mevzuatımız maalesef yok. Türkiyeli vatandaşlara nasıl bir kanun

uygulanıyorsa aynısı mültecilere de uygulanmaktadır. Çünkü ilçe sınırları içinde yaşayan herkes o ilçeniz vatandaşı olarak kabul edilir ve hizmetlerden eşit derecede faydalanma hakkına sahiptir.’’

Sonuç olarak görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları çeşitli kanun, yönetmeliğe uygun çalıştıkları ancak ‘‘Cenevre Antlaşması’’ ve Türkiye’nin çıkardığı ‘‘Geçici Koruma Yönetmeliği’’ hepsinin bağlı olduğu, sivil toplum kuruluşlarının bağlı oldukları uluslararası örgütlerin yönetmeliklerine uygun çalıştıkları, yerel yönetimlerde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının ise belediye kanuna uygun çalıştıkları ve mülteciler için ayrı bir yönetmelik veya kanunlarının olmadığını belirtmişlerdir.

3.2.3. İşbirliği

Sosyal hizmet uzmanları mülteci alanında birçok kurumla koordineli çalışmaktadır. Bu kurumlar arasında Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Müdürlükleri, Sağlık Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü, İl Göç İdaresi, Yerel Yönetimler ve çeşitli STK’lar ile koordineli bir şekilde çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları mültecilerin problemlerini mültecilerin problemlerini çalıştıkları kurum ve kuruluşların çatısı altında çözmesi mümkün değildir.

Sosyal hizmet uzmanları yaptıkları işlerin çeşidine göre çeşitli kurumlarla işbirliği yapmak zorundadırlar. Görüşmeciler bu yaptıkları işbirliklerinden şöyle bahsetmektedir:

SHU 6: ‘‘Çok ciddi bir işbirliği yapamıyoruz yani Sosyal Hizmetler ile işbirliği yapabiliyoruz ama kısıtlı çok hassas dosyalarda iletişime geçiyoruz. Onun dışın İl Göç İdaresi ile’’

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanlarının bir kısmı kurumlar arası işbirliği yaptıklarını ifade ederken SHU 4 ve SHU 1 kodlu sosyal hizmet uzmanları ise kurumlar ile iş birliği yaparken çok sorun yaşadıklarını işbirliği kurmanın zorluklarından şöyle bahsetmişlerdir:

SHU 4: ‘‘Devlet kurumları işbirliğine yanaşmıyor mesela çocuğun okula kayıt olması gerekiyor bu çocuk İstanbul kayıtlı değil İzmir kayıtlı İstanbul da okula kayıt yaptırılacak zaten o sisteme sadece bir kimlik

numarası girilecek nereye bağlı olduğu önemli değil ama okul bunu kendi yönetmeliğine gore kabul etmiyor yani mudurler kabul etmiyor mudurun kabul etmeme sebebi ilçe milli eğitim olarak gosteriyor, ilçe milli eğitimle iletişime geçiyor, ili gosteriyor, en son ilin bana verdiği cevap o okulun inisiyatifine bağlı bir durum bu durumda devamlı kurumlar arası çatışma yaşıyoruz.’’

SHU 1: ‘‘Kurumlar arası işbirliği çok zayıf olduğu için çoğu kurum multecilerle çalışmak istemiyor ve bu durum bizi çok zorluyor.

Yukarıdaki sonuçları incelediğimizde multeci alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları multecilere yonelik sosyal hizmet mudahalesi yapabilmesi için diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması ve uyum içinde çalışması gerekmektedir. Fakat kurumlar arası işbirliğinin yetersiz olduğu bu yetersizliğin sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını olumsuz yonde etkilediği gorlmektedir.

3.2.4. Hizmet İçi Eğitim

Katılımcılar ile yapılan goruşmede STK’lar da çalışan sosyal hizmet uzmanlarının hizmet içi eğitimlerini belli aralıklarda aldığı ancak kamu kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının multeci alanında hizmet içi eğitimlerinin olmadığı kendi çabaları ile bu eğitimlere ulaştıkları gorlmüştur. Katılımcılar bu durumu şoye ifade etmiştir.

SHU 1 : ‘‘alıştığım kurum boye eğitimler amıyor. Kendim eşitli STK ve okulların eğitimine katılıyorum. Go alanındaki eğitimlere kendi çabalarım ile ulaşmaya çalışıyorum.’’

SHU 7: ‘‘ alıştığım projede zor çocuklarla çalışma eğitimi aldım bu eğitimi 2 kurda aldım, toplumsal cinsiyet eğitimi aldım, iş sağlığı guvenliği eğitimi aldım.’’

SHU 3: ‘‘Hizmet içi eğitim almıyorum ama bireysel olarak almaya çalışıyorum.’’

Hizmet içi eğitim almayan ve bu konunun çalıştıkları kurumlarda pek önemsenmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanları bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 6: “Hizmet içi eğitimler olmuyor, hatta şöyle bir durum oldu yöneticime hizmet içi eğitimleri sorduğumda böyle işlerle uğraşamayız şimdi çok işimiz var dediğini dün gibi hatırlıyorum. Yani hizmet içi eğitim yok bu konu benim için ciddi bir eksiklik yaşıyorum keşke olsa. Mülteci alanında devlet kurumları sadece çalışmak zorunda olduğu için çalışıyor ortada benim gördüğüm bir mecburiyet var bu nedenle bu konuyu göz ardı ediliyor”

Yukarıda belirtilen sonuçları incelediğimizde, mülteci alanında kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet içi eğitimleri düzenlemedikleri buna karşın STK’ların hizmet içi eğitim konusunda daha hassas olduğu ve düzenli aralıklarla hizmet içi eğitim düzenledikleri görülmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarında hizmet içi eğitimlerin olmaması sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını olumsuz yönde etkilediği ve mülteci alanındaki eğitimlere kendi çabası ile ulaştığı anlaşılmıştır.

3.3.Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yaşadığı Sorunlar

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları mültecilerle çalışmada, sahada yaşanan sorunları dile getirmişlerdir. Görüşmeciler bu alanda çalışırken tercüman sorunu, güvenlik sorunu, sağlık tehdidi, yerel halk tarafından ayrımcılığa uğradıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları yaşadıkları sorunları şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 8: “Tercüman bizim için işi daha çok zorlaştırıyor, bu tercümanın motivasyonu çok önemli görüşmeleri tercüman aracılığı ile yaptığımız için işlem bizim için çok uzuyor ve bazı önemli bilgiler kaçıyor, hiç haberimiz olmuyor bu konuda biz mesela olayı farkına varıyoruz başka şeylerde anlatıldı bu tercüman tarafından bize çevrilmiyor çünkü tercüman bu vakaların hassas vakalar olduğunu bilmiyor anlayamıyor bunun ciddi bir durum olup olmadığını bu sorun bizim için ciddi bir

sorun. Bazen soruları 2 3 kere değiştirerek sormak zorunda kalıyoruz bazen tercüman dediğimizi anlamıyor çok zorlanıyoruz çok''

SHU 1: 'Tercümanla ilgili bir anımı sizinle paylaşmak istiyorum. Geçmiş dönem bir müracaatçıyla görüşme sırasında tercüman bize çok farklı bir çeviri yapmış. Biz bu durumu aylar sonra farklı bir tercümanın dikkat etmesiyle fark ettik. Buradan şuraya varmak istiyorum dil sorunu çok önemli ama bir o kadarda tercümanların yeterliliği de önemli bir durumdur.'

Sosyal hizmet uzmanları tercümanlarla ilgili sorunlarını dile getirirken, kimi sosyal hizmet uzmanları ise inceleme sırasında yaşadıkları sorunları şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 10: ''Ne yazık ki bilmediğimiz ev ortamında inceleme yapmak zorundayız bu da güvenliğimiz açısından pek olumlu değil, ne ile karşılaşacağımız belli olmuyor. Sağlık konusunda ise ev ortamları pek sağlıklı olmuyor ve mültecilerde pek çok salgın hastalık görüldüğü için buda bizim çalışmalarımızı olumsuz etkiliyor.''

Sosyal hizmet uzmanları yerel halk tarafından ayrımcılığa uğradıklarını ise şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 6: ''Yerel halkın bizlere çok baskı kuruyorlar sizde duymuşsunuzdur hep Suriyelilere veriyorsunuz bize hiç bir şey vermiyorsunuz diye meşhur bir söylem var aslında böyle bir şey yok. Türkiyeli vatandaşların baskısı da bu konuda bizi sahada zorlayan faktörler arasında.''

Kültürel farklılıklardan dolayı oluşan sorunları ise şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 2: ''Özellikle Türk vatandaşıyla Suriyeliler arasında çatışma oluyor. Bunu aslında biz hissedebiliyoruz, gözlemleyebiliyoruz. Türkiye cumhuriyeti vatandaşı şöyle görüyor: Siz bize yardımcı olmayın Suriyelilere yardımcı olun zaten diye bize geri dönüşler geliyor''

Bu bulgulardan göçmen ve mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çok çeşitli sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu sorunları tercümanların yetersiz

olmasından ireli gelen aksamalar, ev ziyaretlerinde güvenlik ve kişisel sağlıklarını tehdit edecek sorunlar, yerel halkın mültecilere yönelik olumsuz düşüncelerinden dolayı yerel halkın baskısına maruz kalmaları şeklinde özetlemek mümkündür. Bu sorunların sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

3.4.Mesleki Tükenmişlik

Sosyal hizmet uzmanları duygu, risk ve belirsizliklerin olduğu bir çalışma ortamında görevlerini sürdürmektedir. Bu nedenle kurum ve kuruluşlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, yönetici desteğinin olmaması, müracaatçı zorluğu, geri dönüş alamama, kötü çalışma ortamı, müracaatçı yoğunluğu gibi sebeplerden dolayı sosyal hizmet uzmanları mesleki tükenmişlik durumu ile karşı karşıya kalmaktadır (Çağlıyan, 2018).

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları, bu mesleği yapmanın yanı sıra mültecilerle uğraşmanın kendilerini çok yıprattığını ve mesleki tükenmişlik yaşadıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 6: "Evet, zaman zaman mesleki tükenmişlik hissediyorum çünkü biz mücadele ediyoruz bir şekilde mültecilere destek olmak için ama çoğu zamanda tıkanıyoruz en basiti kimlik almak için mücadele ediyoruz ama bu sorunu aşamıyoruz. Gün boyu karşılaştığımız hassas dosyalar beni yıpratıyor ve özel hayatıma da yansıyor yani gerginleşiyorum bazen iş hayatımdaki olumsuzluklar nedeniyle aile ve arkadaşlarıma sert tepkiler veriyorum bu da benim için zor bir durum açıkçası."

SHU 8: "Çok yoğunuz gün içinde çok fazla kişi ile görüşüyoruz bu da bizi yoruyor ve yıpratıyor. Mesela geçenlerde kanser hastası olan bir vakam var acil tedaviye başlaması gerekiyor. Kimliği yoktu şuanda kimlik verilmediği için çözümsüz kalıyorum olayı çok içselleştirdiğim için bu durum beni gerçekten derinden etkiliyor çözüm üretemediğim için psikolojik açıdan yıprandığımı düşünüyorum zaman zaman tükenmiş hissediyorum kendimi gün içinde ki motivasyonumu düşürüyor."

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları bazıları mesleki tükenmişlik yaşadığını ifade ederken, bazıları ise mesleki tükenmişlik kavramına inanmadıklarını sosyal hizmet uzmanlarının bu kavram altına sığınarak çalışmalarının doğru olmayacağını, sosyal hizmet mesleğinin profesyonel bir meslek olduğunu ve mesleki tükenmişlik kavramını gerçekçi bulmadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 1: "Hayır, herhangi bir mesleki tükenmişlik yaşamıyorum ve bu kavramı kabul etmiyorum biz sosyal hizmet uzmanları böyle kavramın arkasına sığınamayız bu profesyonel bir meslek, tükenmişlik kavramını gerçekçi bulmuyorum."

SHU 4: "Mesleki tükenmişlik yaşadığımı pek düşünmüyorum. Sosyal hizmet alanı genelde vakalar ve hassas bireyler üzerine olduğu için sosyal hizmetin gerekliliği altında bu tükenmişlik durumu yaşamak sosyal hizmet uzmanına çok uygun bir durum olmadığını düşünüyorum. İşimizi profesyonel yaptığımız zaman tükenmişlik yaşayacağımızı pek düşünmüyorum."

Çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının ikisi mesleki tükenmişlik yaşamadığı ve bu kavrama inanmadıkları diğerlerinin ise mesleki tükenmişlik yaşadığını bu mesleki tükenmişliğin hem çalışmalarını olumsuz etkilediklerini hem de özel hayatlarına olumsuz anlamda etki yaptığı anlaşılmıştır.

3.5.Mültecilerin Yaşadığı Sorunlar

Türkiye coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere geniş anlamda göç hareketlerinin nihai durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır. Kimi zaman da Avrupa ülkelerine geçiş koridoru olarak kullanılmıştır. Doğu komşularındaki iç çatışmalar ve istikrarsızlıklar, baskıcı rejimler, mezhep ayrılıkları gibi sebepler ülkemizde yaşayan mülteci ve sığınmacıların çoğunu göçe zorlayan faktörlerin başında gelmektedir. Daha refah, özgür ve güvenli bir yaşam hayali ile sığınma talep edenler ilk önce ülkemize ve ikinci adım olarak Avrupa ya da Amerika'ya göç etmektedirler. Türkiye'ye yönelik en büyük toplu sığınma hareketi, 2011 yılında Suriye'deki iç savaş nedeniyle kaçan milyonlar

tarafından gerçekleştirilmiştir. 2019 yılı Mart ayı itibariyle kayıtlı 3.635.841 Suriyeli geçici koruma kapsamında Türkiye’de yaşamaktadır (GİGM,2019).

Yapılan araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının beyanları ve tespitleri de göstermiştir ki, mültecilerin temel sorunları literatür tespitleri ile paralellik göstermektedir. Türkiye’deki mültecilerin büyük bir kısmı “Geçici Koruma” statüsündedir. Bu nedenle son yıllarda mülteci alanında yapılan çalışmalar Suriyeliler üzerine yoğunlaştırılmıştır.

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanlarının büyük bir kısmı mültecilerin insan değerine ve onuruna uygun bir şekilde yaşamadığını düşünmektedir. Türkiye özellikle 2011 yılından bu yana Suriye’den gelen kitlesel göç hareketlerine yetersiz kalmıştır. Bu göç hareketi ile mülteciler temel ihtiyaçlarını karşılama, sağlık, eğitim ve kimlik hizmetlerine erişim, dil ve ekonomik sorunlar ile karşı karşıya kalmışlardır.

3.5.1. Temel İhtiyaçlar

Mülteciler göç ettikleri ülkelerde yaşadıkları en önemli problemi barınma ve beslenmedir. Türkiye’de mültecilerin temel ihtiyaçları karşılamakla sorumlu kuruluş Kızılay’dır. Fakat kurumların temel ihtiyaçları karşılamada kapasitelerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Kızılay dışında kaymakamlıklar, yerel yönetimler ve STK’lar bu ihtiyaçları karşılamak için diğer etkili olan kuruluşlardır.

Türkiye’ye uzun ve yorucu bir göç sonrası gelen mültecilerin en temel ihtiyaçları beslenme ve barınmadır Çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanları mültecilerin ülkemize ilk geldiklerinde birincil temel ihtiyaçlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 10: “Gıda ve barınma Türkiye’ye geldiklerinde bizden ilk talep ettikleri barınma ve gıda oluyor gıda desteği veriyoruz ancak barınma konusunda pek yardımcı olamıyoruz.”

SHU 2: “Daha çok gıda desteği için geliyorlar birde kira yardımı talep ediyorlar yaşam kaliteleri çok düşük ondan genellikle bu destekler için bize başvuruyorlar.”

Mülteciler Türkiye'ye ilk ulaştıklarında sosyal hizmet kurumlarına gıda ve barınma desteği için başvurdukları görülmektedir.

3.5.2. Sağlığa Erişim Sorunu

Mülteciler Türkiye'de sağlık ile ilgili kurumlara erişimde çok ciddi problemler yaşamaktadır. Mültecilerin bireylerin en ciddi problemlerinin başında mobil randevu sisteminde Arapça ve diğer dillerde hizmet verilmemesi özellikle Suriyeli mülteci bireylerin sağlığa erişimini zorlaştırmaktadır. Bir diğer sorun ise hastanelerde tercüman desteğinin olmaması ve doktorlara hastalıkları ile detaylı bilgi verememeleridir. "Geçici Koruma" statüsünde olan mülteciler kayıtlı olduğu iller dışında bulunan sağlık kuruluşlarından faydalanamamaları mültecilerin sağlığa erişimlerindeki diğer sorunlardan biridir.

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları mültecilerin sağlığa erişiminde oluşan sorunları şöyle ifade etmiştir:

SHU 9: "Geçici Koruma altındaki mültecilerin sağlığa erişimde çok zorlanıyorlar. Mesela hastane randevusu almakta çünkü Türkçe bilmiyorlar bize geliyorlar biz randevu alıyoruz. Bir de hastanelere gittiklerinde hastanelerde tercüman yok onlara tercüman desteği sağlıyoruz yetebildiğimiz kadar ama herkese sağlayamıyoruz."

SHU 8: "Sağlık randevusu için çok geliyorlar ve hastanelerde hiçbir şekilde tercümanlık desteği yok tercümanlık desteğini de biz veriyoruz."

Sosyal hizmet uzmanların bir kısmı mültecilerin sağlık hizmetlerine erişiminde dil bariyerinin ciddi bir sorun oluşturduğunu ifade ederken, bilgi eksikliğinin de sağlık hizmetlerine erişim konusunda sorun yarattığını ifade şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 6: "Bir hastaneye gittiklerinde ya da hastaneye gitmeden önce bile nasıl randevu alacaklarını dahi bilmiyorlar."

SHU 5: ‘‘Sağlık konusunda danışmanlık, hastane randevusu alma konusunda bize geliyorlar, sağlığa erişim konusunda sıkıntılar bunlar genellikle’’

SHU4: ‘‘Alanda gördüğümüz sağlık problemleri genelde hastanelere erişim konusunda oluyor. Hastaneye erişseler bile orada kendilerini anlatamadıklarından dolayı problemler yaşadıklarını gözlemliyoruz. Bu konularda kurumumuz elinden geldiğince tercüman desteği sağlamakta fakat yetemediğimiz durumlarda meydana gelmekte. Hastanelerde Arapça hizmetin olmamasını bir eksiklik olarak görüyorum.’’

Sonuç olarak sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmelerde mültecilerin sağlık hizmetlerine erişiminde en önemli sorunun dil bariyeri olduğu görülmektedir. Mülteci bireyler doktorlara dil sorunu nedeniyle hastalıkları hakkında eksik bilgi vermeleri nedeniyle eksik sağlık hizmeti alabilme durumlarının olduğu bu sebeple mülteci bireylerin sosyal hizmet kurumlarına, sağlık hizmetlerine erişimin de yaşadığı en önemli problem olan dil bariyerini aşmak için başvurdukları görülmüştür.

3.5.3. Dil Sorunu

Mültecilerin en önemli problemlerinden biri de Türkçe bilmemeleridir. Mülteci gittikleri ülkelerde dil bilmemeleri sebebiyle iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Mülteci gittikleri ülkelerde dil bilmemeleri nedeniyle çok çeşitli sıkıntılar ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Koyuncu, 2014).

Mülteci bireyler dil bariyeri nedeniyle yaşadıkları bölgelerde yerleşik halk ile uyum sağlamakta problemler yaşamaktadır. Bu uyum sorunun aşılmasında en önemli sorun dil bariyeridir. İstanbul ilinde hayatlarını sürdüren mülteci dil kursları giderek Türkçe ğrenmeye çalışmaktadırlar ancak bu dil kurslarının kapasiteleri yetersiz kalmaktadır. Dil kurslarını Halk Eğitim Merkezleri, belediyeler ve çeşitli STK’lar tarafından verilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları mültecilerin dil sorununu nasıl gidermeye çalıştıklarını şu Şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 10: ‘‘Mülteciler geliyor özellikle Suriyeli vatandaşlar dil öğrenmek istediklerini ifade ediyorlar bize bizde Halk Eğitim Merkezleri veya bildiğimiz STK'lara yönlendirmesini yapıyoruz.’’

SHU 7: ‘‘ Dil sorunu çok önemli Suriyeliler 10 yıldır ülkemizde yaşıyorlar artık kalıcı olduklarının onlarda farkında bunun için artık Türkçe öğrenmek zorundalar bize devamlı geliyorlar biz Türkçe öğrenmek istiyoruz diye bizde açtığımız kurslara kayıtlarını yapıyoruz ama bir tane hocamız var ondan yetişemiyoruz.’’

SHU 1: ‘‘İnsanlar gerçekten Türkçe öğrenmek istiyorlar ama kurs veren kurumların sayısı yetersiz çözümsüz kalıyoruz sadece Halk Eğitim ve büyükşehir belediyesi var’’

Bazı kurum ve kuruluşlarda tercüman çalıştırsalar da tercümanlarının sayısı mültecilerin yoğunluğundan dolayı yetersiz kalmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmede dil sorunu nasıl aştıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 1: ‘‘Ortak proje yaptığımız STK'lar var. Bu kurumlarda Arapça bilen tercümanlar var. Bu tercümanlar aracılığıyla dil sorununu aşmaya çalışıyoruz.’’

SHU 4: ‘‘Dil sorunu çok önemli bir sorun sosyal hizmet alanında karşınızdaki anlamak için onun duygularını anlamak zorundasınız kurumumuzda genel olarak tercümanlarımız bu işi yapmakta onlar bu işi yapmadan önce belirli eğitimlerden geçmekte belli sosyal görevler verilmekte onlara saha görevlerinde etkin olarak yer almaktalar tercümanlardan yanı sıra kurum içerisinde Arapça bilen meslek elemanlarda çalıştırılmakta bunlar sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar gibi bende Arapça biliyorum bu benim için bir avantaj karşımda bir danışan ile görüştüğüm zaman onu direk olarak anladığım için onun iletmek istediğini daha kısa sürede anlayabiliyorum ya da talebine daha kısa sürede cevap verebiliyorum.’’

SHU 2: ‘‘Yani çalıştığım birimde tercümanımız yok. Fakat bu dil sorununu aşarken vakıflarla veya derneklerle irtibat halinde oluyoruz. Özellikle

STK'lardan tercüman desteği olarak bu şekilde oluyor. Hatta biz direkt irtibat halinde olmasak bile telefonla görüştürüyoruz oradaki vakıftaki temsilcilerle veya oradaki tercümanlarla. Birde işin tuhafı çocuklar Türkçe ve Arapça biliyorlar, çocuklardan da zaman zaman destek alıyoruz. Çocuklar daha çabuk dil öğrenme konusunda ileriler ve çocuklarda bize destek oluyorlar.’’

Sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmede Arapça ve Kürtçe bilen tercümanlar ile çalıştıklarını İran, Afganistan ve diğer ülkelerden gelen mülteciler ile nasıl çalıştıklarını ise şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 1: ‘‘Maalesef benim kurumumda da ortak çalıştığımız STK'larda Afganistan veya İran dilini konuşabilen bir personelimiz bulunmuyor. Böyle bir vaka ile karşılaştığımızda farklı kurum ve kuruluşlardan destek istiyoruz ama yetersiz kalıyor.’’

Sonuç olarak sosyal hizmet uzmanları mülteciler alanında çalışırken yaşadıkları dil sorunu tercüman desteği giderdikleri bünyesinde tercüman çalıştırmayan devlet kurumlarının ise STK'lar ile ortak çalıştıkları ve tercüman desteğini STK'lardan temin ettikleri anlaşılmıştır. Ülkemizde son yıllarda kurum ve kuruluşların tercüman çalıştırma konusunda olumlu gelişmeler olduğu ancak hala bu kurum ve kuruluşlarda tercüman sayısının çok yetersiz olduğu görülmektedir.

3.5.4. Ekonomik Sorunlar

Mülteciler ülkelerinde yaşanan iç ve dış savaşlar nedeniyle savaş ortamından kaçıp başka ülkelere gittiklerinde çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunların en başında ekonomik sorunlar gelmektedir. Mülteciler bu ekonomik sorunlar nedeniyle gittikleri ülkelerde ekonomik yoksunluk içerisinde hayatlarını sürdürmektedir.

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle, kitlesel olarak Türkiye'ye gelen Suriyeli mülteciler ekonomik sorunlar nedeniyle hayatlarını sürdürmekte zorlanmakta ve destek alabilecekleri kurumlara en çok maddi destek kalemlerinden faydalanmak için başvurumaktadırlar. Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

SHU 9: ‘‘Ayni ve maddi destek bize en çok bunun için başvuruyorlar.’’

SHU 1: “Birincil olarak ekonomik destek için başvuruyorlar diğer konular ikinci planda gerçekten çok zor durumdadılar aldığım on başvurudan sekizi ekonomik destek başvurusu”

Sosyal hizmet uzmanları mültecilerin en çok kendilerine ekonomik destek talebi için başvurduklarını ifade ederken, mültecilerin çalıştıkları işlerdeki olumsuzlukları şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 10: “Çok düşük maaşla ve sigortasız merdiven altı işlerde çalışıyorlar. Mülteci oldukları için ev sahipleri kirayı çok istiyor, her ilacı Türk vatandaşı gibi parasız alamıyorlar bu sebeplerden dolayı bize çoğunlukla maddi yardım için başvuruyorlar bizde elimizden geldikçe çözüm üretmeye çalışıyoruz.”

Yukarıdaki sonuçları incelediğimizde mülteciler sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarına en çok ekonomik destek talebiyle başvurmaktadırlar. Bunun başlıca sebepleri ise ev kiralalarının yüksek olması, sigortasız ve düşük ücretle çalışmaları, sağlık hizmetlerinin tamamına ücretsiz olarak erişememeleri gibi konular nedeniyle mülteciler en çok ekonomik destek talebiyle kamu kurum ve kuruluşlarına ve STK'lara başvurmaktadırlar.

3.5.5. Eğitim Sorunları

Ülkelerinden çeşitli sebeplerden dolayı göç etmek zorunda kalan mülteciler gittikleri ülkelerde sorunlar yaşamakta ve bu sorunlardan çocuklarda etkilenmektedir. Çocukları etkileyen başlıca sorun eğitimde yaşanan sorunlardır (Bozkurt, 2018). Türkiye’de mülteci çocuklar okullara kayıt yaptırmada ve nitelikli eğitime ulaşmakta çok ciddi sorunlar yaşamaktadır. Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları mülteci çocukların eğitimde yaşadığı sıkıntıları şöyle ifade etmişlerdir:

SHU 8: “Mesela çocuğun okula kayıt olması gerekiyor bu çocuk İstanbul kayıtlı değil İzmir kayıtlı İstanbul da okula kayıt yaptırılacak zaten o sisteme sadece bir kimlik numarası girilecek nereye bağlı olduğu önemli değil ama okul bunu kendi yönetmeliğine göre kabul etmiyor yani

müdürler kabul etmiyor müdürün kabul etmeme sebebi ilçe milli eğitim olarak gösteriyor, ilçe milli eğitimle iletişime geçiyorum, ili gösteriyor, en son ilin bana verdiği cevap o okulun inisiyatifine bağlı bir durum.’’

SHU 7: ‘‘Çocukların okula kaydı ile ilgili çok ciddi bir sorun var kimliklerden dolayı bu sorunla devamlı karşılaşıyorum ama pek çözüm yolu yok çocuğun kimliği yok ise okuldaki müdürün inisiyatifinde çocuğu okula alıp almamak bu durum beni çok zorluyor gerçekten.’’

Sosyal hizmet uzmanları mültecilerin kimlik sorunlarının eğitime erişimde çeşitli sorunlara sebep olduğunu ifade ederken, mülteci çocukların okula kayıt ve ulaşımında ki yaşadıkları sıkıntıları şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 6: ‘‘Eğitimler ile ilgilide çok ciddi sorunlar var onlarında birisi şu, mesela buraya gelmiş çocuk 12 veya 13 yaşında ama mesela Milli Eğitime bağlı kuruluşlar mülakat yapıyorlar kaçınıcı sınıfa gideceğini belirliyorlar. 13 yaşındaki çocuğu 8 yaşında çocuklarla aynı sınıfa kaydediyorlar. Bazen okullarda yer olmuyor mülteci almak istemiyorlar böyle durumlarda evine çok uzak okullara kayıt yaptırıyoruz o zamanda servis bulmak bizim için büyük sıkıntı oluyor.’’

Sonuçları incelediğimizde; mülteci çocukların okullara kayıt yaptırılmasında ciddi sorunlar olduğu, çocukların kimliğinin olmaması sebebiyle okula kayıt yaptıramadıklarını, kimliksiz çocukların okula kayıt için tüm inisiyatifinde okul yönetiminde olduğu, kimi zaman okul müdürlerin okulun kalabalık olmasını öne sürerek çocukları okula kayıt yapmadıklarını, okula kayıtları yaptırılan çocukların okullarının yaşadıkları yerlere uzak olması nedeniyle servis problemi yaşadıkları, bazı mülteci çocukların akranları ile aynı sınıfa okuyamadığı ve bunun neticesinde çeşitli problemler yaşadıkları ve bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarına başvurdukları anlaşılmıştır.

3.5.6. Kimlik Sorunları

Mültecilerin yaşadığı bir diğer sorun ise kimlik çıkarmada ve sonrasında yaşadığı sorunlardır. Kimlik çıkaramayan mülteciler sağlık, eğitim, sosyal yardım ve diğer kamu hizmetlerinden faydalanamamakta ayrıca mülteciler Türkiye'nin hangi ilinde kimlik çıkarmış ise o ildeki hizmetlerden faydalanmakta bir başka illere gittiklerinde ise eğitim, sağlık, sosyal yardım ve diğer kamu hizmetlerinden faydalanamamaktadır. 2018 yılında İstanbul İl Göç İdaresinin aldığı karara göre İstanbul'da yoğunluk nedeniyle artık Geçici Koruma Statüsündeki mülteciler kimlik çıkaramamakta ve bu nedenle de hizmetlerden faydalanamamaktadır (GİGM, 2019).

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları mültecilerin yaşadığı kimlik sorunlarını şu şekilde ifade etmiştir:

SHU 6: "İstanbul mülteci kayıtlarına kapalı, Göç İdaresi artık kimlik vermiyor. Artık ne yazıkki İstanbul'da kayıt yok bu da kendi haklarına erişmede çok ciddi sorunlar yaratıyor. Aslında kimlik olmayınca hiçbir haklarına erişemiyorlar bu da bizim için çok ciddi bir sorun çözüm üretmiyoruz. Çevre illerde kayıtların açık olduğu yerlere yönlendiriyoruz bu seferde oraya gidecek paramız yok diyorlar kimliksiz yakalanırlarsa Geri Gönderme Merkezlerine gönderiliyorlar bu konu çok ama çok zor tahmin bile edemezsiniz."

SHU 4: "2018 yılı itibariyle İstanbul ili çerçevesinde kimlikler kısıtlandı ve yeni kimlikler verilmemeye başlandı, kimlik çıkartamadıkları için İstanbul'daki temel haklardan yararlanamıyorlar. Bu nedenle mültecileri başka illere yönlendiriyoruz. Bu sorun aslında son zamanlarda maddi konuların bile önüne geçti diyebiliriz."

SHU 8: "Kimlik sorunu çok ciddi bir sorun İstanbul'da kimlik verilmediği için devamlı bize geliyorlar, nakil işlemi de yapmıyor il göç idaresi bunun için çok gelen var."

Sonuçlar incelediğimizde; mültecilerin yaşadığı birçok sorunun ana sebebi kimlik çıkaramamaktan kaynaklanan sorunlar olduğunu görmekteyiz. İstanbul ilinde özellikle Suriyeli mülteci nüfusunun yoğun olması İl Göç İdaresinin kimlik kısıtlama

politikasına yönelmesine sebep olmuştur. Bu nedenle mülteciler eğitim, sağlık, sosyal yardım ve diğer kamu hizmetlerinden faydalanamamakta ve kimliksiz yakalandıklarında Geri Gönderilme Merkezi aracılığı ile ülkelerine geri gönderilmektedir.

3.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Türkiye’de Yaşanan Mülteci Krizi Hakkındaki Düşünceleri

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle 10 milyona yakın Suriyeli vatandaş ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriyeli vatandaşların 3.6 milyonu iç savaş nedeniyle Türkiye’ye sığınmak zorunda kalmıştır (GİGM,2019). Kitlesel göç hareketi ile gelen Suriyeli vatandaşların Türkiye’ye sığınması ve bu göç hareketinin düzensiz ve plansız bir şekilde olması Türkiye’de bir mülteci krizi sorununa neden olmuştur.

Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanları mülteci krizi hakkındaki düşüncelerini ve Türkiye’nin bu mülteci krizine yönelik politikalarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

SHU 1:”Bu krizi devletimizin çok iyi idare ettiğini düşünmüyorum. 2011’de başlayan mülteci krizi için kanun 2013 yılında çıktığı için o zamana kadar statüleri dahi yoktu. Devletimiz, savaşın ilk dönemlerinde bu krize kısa süre içinde biter ve kısa zaman için geri giderler mantığıyla baktı. Savaşın uzun süreceği anlaşılınca daha ciddi adımlar atıldı. Göç İdaresini kurmak gibi bir çabaya girildi ama tam anlamıyla başarıya ulaşamadı. Sekiz yıl geçmesine rağmen hala geçici çözümlerle bu duruma müdahale etmeye çalışıyoruz.”

SHU 6: “2011 yılında açık kapı politikası ile Türkiye geldiler hatta geçici dediler gidecek dediler o yüzden il zamanlar kayıtlar alınmadı, daha sonra kayıtlar alınmaya başlandı insanların bilgileri çok yanlış girildi işte 25 yaşında birini 2005 doğumlu yazdılar, kimi evliyken bekâr kayıt edildi. Bu İl Göç idaresinin planlanmadan oluşturulması ve yasal düzenlemelerin olmaması ile ilgili bir durum 2011’de biz Suriyeli mültecileri aldık ama

2014 kanun çıkardık. Neden bu kanun düzenlemesi ilk zamanlar yapılmadı girişlerden 3 yıl sonra yapıldı bir düşünün bu durum ciddi sorunlar oluşturdu. Bu kriz için ilk zamanlar daha ciddi planlamalar yapılabilseydi kriz daha iyi yönetilebilirdi. Sosyal uyuma dair herhangi bir şey yok devlet bu konu ile ilgilenmiyor bunun kesinlikle olması lazım 2011'den beri mültecilerle beraber yaşıyoruz, yerel hakla çeşitli sıkıntılılar oluşabiliyor devlet bu konuya çözüm bulması gerekiyor.’’

Görüşmeye katılan bazı sosyal hizmet uzmanları Türkiye'nin bu krizi iyi idare edemediğini ve bu nedenle çok ciddi sorunların yaşandığını ifade ederken bazı sosyal hizmet uzmanları ise Türkiye'nin mülteci krizini iyi bir politika geliştirdiğini ve bu krizi iyi bir şekilde yönettiğini ettiğini ifade etmiştir.

SHU 3: ‘‘Ülkemiz çok kilit bir rol oynadı bu krizde çünkü Suriye’de çıkan olaylardan sonra en fazla Suriyeli vatandaşın geldiği ülkeyiz. Ülkemiz zor durumdaki Suriyeli vatandaşlara adeta kucak açtı. Çevre ülkeler ne yazıkki bu duruma kayıtsız kaldı. Bu da ülkemizin Suriyelilere karşı ne kadar hümanist olduğunu, zor durumda olan komşusuna destek olduğunu görüyoruz. Bununda olumlu bir yaklaşım olduğunu düşünüyorum. Eksiklikler muhakkak olacaktır. Bu eksiklikler kontrolsüz bir göç sonrası olması kuvvetle muhtemel bir durumdur. Bence ülkemiz, mülteci krizini eksikliklerine rağmen gayet iyi yönetti ve diğer ülkelere örnek teşkil edecek bir davranışta bulundu.’’

Sonuçlar incelediğimizde; Türkiye’de ciddi bir mülteci krizi sorunu yaşanmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin sağlanmasında en önemli unsurlardan biride devletlerin kriz anında doğru ve yeterli politikalar oluşturmasıdır. Mülteci krizi ve Türkiye'nin bu konuda yeterli bir politika geliştirememesi sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını olumsuz yönde etkilediği anlaşılmıştır. Türkiye bu yoğun göç hareketi ile ilgili son yıllarda gerekli adımları atmış olsa da yetersiz kaldığı zamanlar mevcuttur.

4. TARTIŞMA

Göçün tarihsel sürecini incelediğimizde mülteciler için yardımseverlik adı altında yapılan hizmetler bugün sosyal hizmet müdahale yöntemlerinin temelini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet mesleği tüm mülteci bireylerin sosyal fonksiyonlarını geliştirmek, sorun çözme kapasitelerini artırmak ve refah seviyelerini yükseltmeyi hedefleyen bir disiplin ve meslektir. Özellikle Suriye’de çıkan iç savaş ve buna ilişkin Suriyeli vatandaşların büyük bir kısmının Türkiye’ye göç etmesi sebebiyle sosyal hizmet uzmanlarına duyulan ihtiyacın artmasına sebep olmuştur.

Sosyal hizmet uzmanları Yabancılar ve Uluslararası Koruma Yasası ile ülkelerinde çıkan iç ve dış savaşlardan dolayı kitlesel olarak ülkelerinden kaçmak zorunda kalan mültecilerle çalışmaya başlamıştır. Suriye, Irak ve Afganistan gibi ülkelerden kitlesel olarak gelen yoğun göç hareketi ile birlikte mültecilerin Türkiye’de ilk aşamada sınır illerinde kurulan barınma merkezinde kalması planlanmış ve sosyal hizmet uzmanlarının bu barınma merkezlerinde çalışmışlardır. Fakat yoğun göç hareketinin sürmesi özellikle Suriyeli mülteci nüfusunun 3.6 milyonu geçmesi ve savaşın uzun sürmesi sebebiyle barınma merkezleri kapasiteleri yetmemiş ve mülteciler Türkiye’nin çeşitli illerine dağılarak hayatlarını sürdürmeye başlamıştır. Bu nedenle hem mültecilerin sorunları hem de mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sorunları her geçen gün artmış ve daha belirgin hale gelmiştir.

Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında çalışmalarını etkileyen sorunlar incelendiğinde dil sorunu ve kurumlar arası işbirliği sorunu ön plana çıkmaktadır. Daha önce Demir ve Aslan (2018) tarafından buna benzer bir çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının mültecilerle çalışmada yaşadığı sorunların başında dil sorunu geldiği tespit olunmuştur. Belirtilen bulgu daha önce yapılan araştırmalarla aynı sonuca ulaşmaktadır. Bir başka deyişle literatürle ilgili anlamlı bir şekilde uyumludur.

Sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını etki eden bir diğer neden ise mesleki tükenmişlik durumudur. Çağlıyan (2018) tarafından yapılan araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının mesleki tükenmişlik durumlarını açıklarken müracaatçı zorluğu, kötü çalışma ortamı yoğun başvuru ve geri dönüş alamama sebeplerine dikkat çekmiştir. Bu araştırmada katılımcılardan 8 kişi mesleki tükenmişlik yaşadığını ifade ederken 2 kişi ise mesleki tükenmişlik yaşamadığını belirtmiştir. Katılımcıların mülteci bireylerle çalışmanın zorluğu, müracaatçı yoğunluğu, geri dönüş alamama ve tecrübe

eksikliğinden dolayı mesleki tükenmişlik yaşadıkları anlaşılmıştır. Bu bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurumlarda hizmet içi eğitim alamadıkları bu nedenle de mülteci alanında gelişmeleri takip edemedikleri, kendi çabaları ile hizmet içi eğitimlere ulaştıkları görülmektedir. Demir (2018) tarafından yapılan benzer araştırmada özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında hizmet içi eğitimlerin pek yapılmaması sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanındaki çalışmalarını olumsuz etkilemekte olduğuna değinmiştir. Bu bulgu hizmet içi eğitimlerin sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını olumlu şekilde etkilediğini destekler niteliktedir.

Mültecilerin yaşadığı sorunlara baktığımızda dil bariyeri, ekonomik sıkıntılar, eğitime erişim, sağlığa erişim ve kimlikten kaynaklanan sorunlar bunların başlıcalarıdır. Aslan (2018) tarafından yapılan çalışmada mültecilerin sağlığa ve eğitime erişmelerinin en ciddi sorunun dil bariyeri olduğunu belirtmektedir. Fakat araştırmada elde edilen bulgulara göre mültecilerin sağlık ve eğitime erişiminde en ciddi sorunun kimlik sorunu olduğunu görmekteyiz. Bunun nedeni ise İstanbul'da 2018 yılı itibariyle mülteci yoğunluğu nedeniyle kimlik verilmemektedir (GİGM,2018). Buna karşılık mültecilerin sorunlarının illere göre farklılık gösterebilir şeklinde de yorumlayabiliriz.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının alanda karşılaştıkları sorunların belirlenebilmesi amacıyla yapılan bu araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının görev ve sorumluluklarında mevcut olan belirsizliklerin, çalıştıkları kurumlarda hizmet içi eğitimlerin olmaması veya yetersizliği, kurumlar arası işbirliğinde eksiklikler ve hukuki düzenlemelerde eksiklikler sebebiyle düşük iş doyumu ile çalıştıkları görülmüştür. Yapılan diğer çalışmalarda farklı alanlarda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının benzer sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan sosyal hizmet uzmanlarının bir bölümü kamu kurum ve kuruluşlarında, bir bölümü ise sivil toplum kuruluşlarında çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurumların farklı olması sebebiyle mültecilerle çalışma yöntemleri ve verilen hizmetler arasında farklılıklar vardır.

Sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları kuruluşlarda mültecilere yönelik yönetmeliğe veya mevzuata bağlı çalıştıklarını ifade ederken, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları mültecilere yönelik mevzuat veya yönetmeliklerinin olmadığını ve bu eksiklikten dolayı çalışmalarının olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Kamu kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında herhangi bir mevzuat veya yönetmeliklerinin olmaması çalışmaları, sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile hukuksal mevzuat eksikliği arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini destekler niteliktedir.

Sivil toplum kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanları belirli aralıklarla hizmet içi eğitim aldıklarını belirtirken, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları hizmet ise mülteciler ile ilgili hizmet içi eğitimlerinin olmadığını bu eğitimlere kendi çabaları ile ulaştıklarını ve hizmet içi eğitimlerin çalıştıkları yerlerde olmamasının çalışmalarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Kamu kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında hizmet içi eğitim almaması, sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile hizmet içi eğitim eksikliği arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları mülteci alanında çalışan kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliğinin çok zayıf olduğu konusunda hemfikirdirler. Sosyal

hizmet uzmanları kurumlar arası etkin işbirliğinin olmadığını, ortak bir veri tabanlarının bulunmadığını ve İl Göç İdaresi ile koordineli çalışmadıklarını bu nedenle de mültecilerin sorunlarını çözmekte güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile kurumlar arası işbirliği eksikliği arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini doğrular niteliktedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının hemfikir olduğu bir diğer konu ise Türkiye’de yaşamlarını sürdüren mültecilerin büyük bir kısmının ağır koşullar altında yaşam mücadelesi vermesidir. Barınma merkezleri dışında şehirlerde yaşamlarını sürdüren mülteciler gıda, barınma, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetlerine erişme konusunda çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Hizmetlere erişiminin önündeki en temel sorunlar ise İstanbul ilinde mülteci nüfusunun artması nedeniyle 2018 yılı itibariyle mültecilere kimlik verilmemesi ve dil bariyerinden kaynaklanan sorunlardır. Türkiye’de mülteciler ekonomik zorluklar, bilgiye erişememe, dil sorunundan dolayı çeşitli problemler yaşamakla birlikte ülkelerine geri gönderilme endişesi yaşamaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının mülteci alanında yaşadıkları sorunlar ile dil sorunu arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini doğrular niteliktedir.

Sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmelerde mültecilerin kendilerine en çok ekonomik destek talebi ve kimlik ve kimliğe bağlı sorunlar ile kendilerine başvurduklarını ve sosyal hizmet uzmanları bu sorunların giderilmesine öncelik verdiklerini belirtmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları sorunlar ile mültecilerin yaşadıkları sorunlar arasında anlamlı bir ilişki var hipotezini destekler niteliktedir.

Sosyal hizmet uzmanlarına görüşme kapsamında Türkiye’de yaşanan mülteci krizi hakkında düşüncüleri sorulmuş ve çok çeşitli cevaplar alınmıştır. Görüşmeye katılan sosyal hizmet uzmanlarının büyük çoğunluğu Türkiye’nin mülteci krizini iyi yönetemediğini, 2011 yılında başlayan ve hala devam eden mülteci krizi ile ilgili gerekli adımların atılmadığını ve bu nedenle sorunların her geçen gün daha da belirgin hale geldiğini belirtmişlerdir.

Tüm değerlendirmeler kapsamında; mültecilere sunulan eğitim, sağlık, tercümanlık ve kamu hizmetlerinde olumlu gelişmeler yaşandığı, sosyal hizmet uzmanlarının geçmişe oranla daha etkin görev aldıkları ve çalışmalarını yürüttükleri,

görülmektedir. İlerleyen zamanlarda bu alanda olumlu gelişmelerin olması umut edilmektedir.

Araştırmaya ilişkin bulgulara dayanılarak öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sayısı yeterli değildir. Bu alanda daha çok sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmelidir.
- Mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki motivasyonlarının, iş doyumlarının ve hizmet kalitelerinin artırılması, müracaatçılara etkili ve verimli hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi adına önem arz etmektedir.(Artan ve d.2018, 1107)
- Üniversitelerde sosyal hizmet bölümlerinin müfredatının genişletilerek göç ile ilgili daha çok ders konulması gerekmektedir.
- Sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları kurumlarda mülteci alanında yaşanan sorunlar ile ilgili vaka toplantıları yapmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları yaşadıkları sorunları kayıt altına almalı ve bu sorunlara çözüm yolu geliştirmek için mesleki toplantılar düzenlenmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları mesleki tükenmişlik yaşamaları ve bu sorunla baş edebilmek için profesyonel destek almalıdır.
- Mülteci alanında çalışan kurumların işbirliğinin artırılması için bu alanda çalışan kamu kurumları ve STK'lar arasında düzenli aralıklarla toplantılar yapılmalıdır.
- Kamu kurum ve kuruluşları arasında mültecilerin mernis bilgilerine ulaşmak için ortak bir veri tabanı kurulması çalışmaları daha etkin ve sağlıklı hale getirecektir.
- Mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarına yönelik Türkçe eserlerin çoğalması, akademik anlamda mesleğin gelişimine katkı sağlayacak etkinliklerin düzenlenmesi ve tüm bunlara erişimin kolaylaştırılması da sosyal hizmet uzmanlarının performansını olumlu yönde etkileyecektir.
- Kamu kurum ve kuruluşlarında mültecilere yönelik yönetmelik ve mevzuatın çıkartılması bu kurumlarda çalışan sosyal hizmet uygulamalarını daha etkin ve kaliteli hale getirecektir.

KAYNAKLAR

AKINCI, B. NERGİZ, A. GEDİK, E.(2015). “ Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, Göç Araştırmaları Dergisi 1(2), s:58-53.

AKKAYA, Z.(1996), Atatürk, Sosyal Hizmet ve Toplum Kalkınması, Sosyal Hizmet Dergisi, Ankara; s: 1-10.

AKKOYUNLU, ERTAN, K. ERTAN, B. (2017), “Türkiye’nin Göç Politikası’ İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar”, s:7-39 [<http://dergipark.gov.tr/conress/issue/35835/401581>]Erişim Tarihi:7.3.2019.

AKYÜREK İ, B.(2017). Mülteci Hukuku ve Türkiye Uygulaması Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.

APAK, H. (2014). “Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği” Mukaddime, 5(2), s:49- 65.

ARTAN, T.(2012). Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler, Ankara: SABEV Yayını.

ARTAN, T., ÖZKAN, O, AÇIKGÖZ, N., SALDUZ, Ç., (2018). “ Göç Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Süpervizyon Gereksinimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi”, Atlas International Refereed Journal On Social Sciences, Vol:4, Issue:13

ASLAN, G. (2018). Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: İstanbul’daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği, Doktora Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Yalova.

AYBAY, R. (2005). Yurt Dışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü Konusunda Uluslararası Düzenlemeler. Mahmut Koloğlu'ya Armağan, AÜHF Yayınları, Ankara.

BETER, Ö. (2006). “Sınırlar Ötesi Umudlar: Mülteci Çocuklar” SABEV Yayınları, Ankara, s:83.

BMMYK, (1997). Dünya Mültecilerinin Durumu- Bir İnsanlık Sorunu. Oxford: Oxford University Press.

BMMYK ve STK Ortakları (2003), Mültecilerin Korunması: STK'lar İçin Saha El Kitabı.

BOZKURT, S, (2018). Mülteci Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Öğretmen Algıları: Gaziantep Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı.

BUKET, A, AHMET, N, ERCAN, G, (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, Göç Araştırmaları Dergisi, s:60- 66

BUZ, S. (2004). “ Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul- Mültecilik” SGDD Yayınları, Ankara, s:116-119.

BUZ, S. (2008). Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. Polis Bilimleri Dergisi, s: 5- 14.

CİNGÖZ, A, (2018). Madde Bağımlılığı İle Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü (Bay-Der Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı.

CRESWELL, J. W. (2016). Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları, (Çev.Ed. Selçuk Beşir Demir), 2. Baskı, Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.

ÇAĞLIYAN, (2018). Sosyal Hizmet Kurumu Çalışanlarında Tükenmişlik: Konya Örneği, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

ÇİCEKLİ, B. (2009). Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar, Ankara: Seçkin Yayınları, Ankara.

DEMİR, B. (2018). Sosyal Hizmet Uzmanı Bakış Açısı İle Türkiye’de Mültecilerle Ve Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa.

DENİZ, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, Tsa dergisi, 2018, s:175-204.

DUYAN, V.SAYAR Ö.Ö. ve ÖZBULUT, M. (2008). Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak: sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet alanında çalışanlar için bir rehber. Ankara: Öncü Basımevi.

DUYAN, V. (2010). Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri, Ankara: Aydınlar Matbaacılık.

DUYAN, V,(2010), Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara s:18-22.

ERDER, S. (2014). “Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923–2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere”, Mirekoç Proje Raporları 1/2014 Tübitak 1001_106k291, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, [<https://mirekoc.ku.edu.tr/Sites/Mirekoc.Ku.Edu.Tr/Files/T%C3%BCbitak%20raporu.Pdf>]

Erişim Tarihi:5.3.2019

ERDOĞAN, (2016) ‘‘Kopuş’tan Uyum’a Kent Mültecileri’’ Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yöntemi İstanbul Örneği, s.24-65.

ERDOĞAN, M. (2014). ‘‘ Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması’’, Ankara Hugo Yayınları, Hacettepe Üniversitesi.

ERİŞ, N. (2007), Avrupa Birliği’nde Mültecilerin Hukuki Durumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Siyasal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

GİGM, (2014). ‘‘Geçici Koruma Yönetmeliği’’ [http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_409_546_552]. Erişim: 25.12.2018.

GİGM, (2018). [http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik]. Erişim:6.03.2019

GİGM, (2019). [http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378]. Erişim: 12.03.2019.

.GİGM, (2019). [http://www.goc.gov.tr/icerik3/giris-cikis_363_378_4708]Erişim: 12.03.2019.

GİGM, (2019). [http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik] Erişim:9.03.2019.

GİGM, (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), (2014). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. http://www.goc.gov.tr/icerik6/yukk_327_328_329_icerik
[Erişim Tarihi.8.03.2019](http://www.goc.gov.tr/icerik6/yukk_327_328_329_icerik)

HABERMAS J,(2002). Öteki Olmak ve Ötekiyle Yaşamak; Siyaset Kuramı Yazıları.
(Çev. İlknur Aka), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

JAGER G.(2003).Opening Keynote Address: The Refugee Convention at Fifty; A view
From Forced Migration Studies, International Association for the Study of Forced
Migration, Published by Lexington Books.

KONGAR, E. (1972). Sosyal Çalışmaya Giriş, SABEV Yayınları, s:42-44.7

KUTLU, Z. (2015). Bekleme odasından oturma odasına Suriyeli mültecilere yönelik
çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarına dair kısa bir değerlendirme. Anadolu
Kültür & Açık Toplum Vakfı.

KOYUNCU, A. (2014). Kentin yeni misafirleri Suriyeliler. İstanbul: Çizgi Kitabevi

KÜMBETOĞLU, . (2005). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve
Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

MÜLTECİLERLE ÇALIŞMA, (2010) . [www.multeci.net] Erişim Tarihi:16.3.2019.

ÖZDEMİR İ. (2008). Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal
Hizmetler, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

ÖZEN, Y. & GÜL, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren
Örnekleme Sorunu. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 15, s. 394-422.

PATTON, M. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri, (Çev. Ed. Mesut
Bütün & Selçuk Beşir Demir) 3. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

PERRUCHOUD, R (2009), Çev. Ed. Çiçekli, B. Uluslararası Göç Örgütü, Cenevre.

SÜLEYMANOV, A (2016 a). Sultanbeyli Halkının Suriyeli Sığınmacılara Bakışı, Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi Sonuç Raporu.

SÜLEYMANOV, A (2016 b). Sultanbeyli İlçesindeki Suriyelilerin Yaşam Deneyimleri, Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi Sonuç Raporu.

SÜLEYMANOV, A (2018). Suriyeli Mültecilerin Yaşam Deneyimleri ve Yerel Halkın Algısı, I. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi Bildirileri / Editör Ali Ertuğrul, Mehmet Emin Uludağ, Düzce Üniversitesi Yayınları.

ŞAHİN, F. (2000). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Refah Politikası Süreçlerine Katılımı. Ankara: Aydınlar Matbaacılık.

TATLIDİLİ, ERCAN. (2002). “Kentleşme ve Göç”, Sosyolojiye Giriş, (Ed. İ. Sezal), Ankara: Martı Yayınevi, s: 358.

TOMANBAY, İ. (1999). Sosyal Çalışma Sözlüğü, Ankara: Şahin Matbaası.

TOROS, A. (2008). Sorunlu Bölgelerde Göç, Global Strateji Enstitüsü, Ankara.

TUNÇ, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. TESAM Akademi Dergisi, 2(2), s:23-59.

ULAŞAN, A. (1993). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü Çerçevesinde Mülteciler. Gazi Üniversitesi SBE, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

UNCHR, (2014). <https://www.unhcr.org/tr/vatansiz-kisiler> Erişim: 5.02.2019.

UNCHR, (2015). <https://www.unhcr.org/tr/> Erişim: 1.02.2019

UZUN, A. (2015). ‘‘ Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi’’, Ankara Bürosu Dergisi, s:1, 107-120.

YALÇIN, C, (2004), Gç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara.

YILDIRIM, A. (2004). Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu zerindeki Etkileri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kent ve evre Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

YILDIRIM, 1 & şİMşEK, HASAN (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: şekin Yayıncılık.

Zastrow, C. (2013). Sosyal Hizmete Giriş. Nika Yayınları, Ankara.

EKLER

Ek 1: Veri Toplama Aracı (Görüşme Formu)

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışma ‘‘Mültecilerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Karşılaştıkları Sorunlar: İstanbul Örneği’’ araştırması amacıyla yürütülmektedir. Bu çalışma Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi çalışması kapsamında yürütülmekte olup verdiğiniz cevaplar hiçbir şekilde aleyhinize kullanılmayacak ve mahremiyete dikkat edilecektir. Araştırmanın tamamlanması için tüm soruları cevaplamanız önem arz etmektedir. Görüşme formu ile ilgili sorularınızı gokberkkacaner@gmail.com mail adresine araştırmaı yürüten Gökberk KAÇANER’e ulaşarak sorabilirsiniz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

GÖKBERK KAÇANER

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Öğrencisi

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER

1- Cinsiyetiniz nedir?

()Kadın () Erkek

2- Yaşınız nedir?

() lütfen belirtiniz

3- Öğrenim düzeyiniz nedir?

() Lisans () Lisansüstü.....

4- Kurum içersindeki göreviniz nedir?

()

ARAŞTIRMA SORULARI

A-MÜLTECİLERLE ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARINA YÖNELİK SORULAR?

- 5- Ne kadar süredir mülteci alanında çalışıyorsunuz?
- 6- Çalıştığınız kurumda görev ve sorumluluklarınız nelerdir?
- 7- Hangi ülkelerden gelen mülteci gruplar ile çalışıyorsunuz?
- 8- Mültecilerle çalışırken hukuksal bir mevzuata veya yönetmeliğe bağlı mı çalışıyorsunuz ? Yok ise çalışırken nasıl bir yol izliyorsunuz?
- 9- Mültecilere yönelik ihtiyaç analizini nasıl belirlemektesiniz?
- 10- Mültecilerle çalışırken ne gibi sorunlar ile karşılaşıyorsunuz?
- 11- Mültecilerle çalışırken dil sorunu nasıl çözmektesiniz?
- 12- Mülteciler ile çalışırken sahada sizi zorlayan faktörler nelerdir?
- 13- Mülteci ve geçici sığınmacı kavramları hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 14- Sizce mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının ne gibi özelliklere sahip olması gereklidir?
- 15- Mülteci alanında diğer kurumlar ile işbirliğini nasıl sağlıyorsunuz?
- 16- Ülkemizde yaşanan mülteci krizi hakkında ki düşünceleriniz nelerdir?

Katkılarınızdan dolayı teşekkürler

Ek 2: Etik Kurulu Onayı

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/ 2019-09

24/01/2019

Sayın Prof.Dr.Abulfaz SÜLEYMANOV
(Gökberk KAÇANER)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 24/01/2019 tarihinde yapılan 01 No.lu toplantısında “**Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mültecilere Yönelik Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi (İstanbul Örneği)**” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr.-Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

ÜU.FFR.075 Revizyon No: 0115.03.2017

Ek 3: Kurum İzini

T.C.
AVCILAR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 94587007-900-E.53-741
Konu : Kurumda Tez Çalışması

09/01/2019

Sayın GÖKBERK KAÇANER

İlgi : Gökberk KAÇANER'in 09/01/2019 tarih ve 1825416 sayılı dilekçeniz.

İlgi sayılı yazıya özetle; Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gökberk KAÇANER'in Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mülteciler Yönelik Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi (İstanbul Örneği) başlıklı tez çalışmasını yürütebilmesi için personellerle çalışma yapmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır

Yazgülü KARATAŞ
Belediye Başkanı a.
Başkan Yardımcısı

5070 sayılı kanun gereğince E-İMZA ile imzalanmıştır.
Doğrulama Adresi : <https://ebelediye.avcilar.bel.tr/BelgeDogrula/?P=46611>

[R:1825484]

Merkez Mah. Marmara Cad. No:1/2 Avcılar / İSTANBUL
Telefon No: 444 69 89 Faks No:
e-Posta: insankaynaklari@avcilar.bel.tr

Kep Adresi: avcilarbelediyesi@hs01.kep.tr
İnternet Adresi: www.avcilar.bel.tr

Bilgi için : Derya KAYIKÇI

04.02.2019

Sayın İlgili,

Gökber Kaçaner'in Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programı kapsamında Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mültecilere Yönelik Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi (İstanbul Örneği)" başlıklı tez çalışması için Yuva Derneği bünyesinde çalışan Sosyal Hizmet Uzmanları ile kişilerin kendi istekleri doğrultusunda, mesai saatleri dışında görüşme yapmasında bir sakınca görülmemektedir. Elde edilen verilerin tez çalışmasında Yuva Derneği özelinde ve ismiyle bir analize tabi tutulmayacağı Gökber Kaçaner tarafından belirtilmiştir. Görüşmeler sonucu elde edilecek bilgiler Yuva Derneği'nin fikirlerini, görüşünü ve çalışma şeklini yansıtmayacağı gibi Yuva Derneği üzerinden analiz yapılmasını sağlamaz. Yuva Derneği yalnızca kurum bünyesinde çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının ilgili tez çalışmasına kendi rızalarıyla katılım göstermelerinde bir sakınca olmadığını belirtir.

Özge Sönmez
Yuva Derneği Program Direktörü

Ek 4: Özgeçmiş Formu

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Gökberk KAÇANER

Doğum Yeri ve Tarihi : Bursa 1994

Yabancı Dil : İngilizce (Başlangıç)

İletişim (Telefon/ E-Posta) : 0535 813 89 90
gokberkkacaner@gmail.com

Eğitim Durumu (Kurum ve Yılı)

Lise : Bursa Cumhuriyet Lisesi (2009 -2012)

Lisans : Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü (2012- 2016)

Çalıştığı Kurum/ Kurumlar ve Yılı : Avcılar Belediyesi Sosyal Hizmet Uzmanı
(2017- halen)